



ÜLIÕPILASLEHT

VABADUSPÄEVAKS

1 9 3 2

ELAV TEADUS

1932. a. ilmub Eesti Kirjanduse Seltsi väljaandel populaarteaduslik seeria „ELAV TEADUS“, — iga kuu alguses 1 number 80—120 lk., aastas umb. 1200-leheküljeline kogu. Üksik anne käsitleb ainult üht teatavat probleemi. Seeria sisaldab aasta jooksul töid umbes võrdsetes osades: a) vaimukultuuri, b) ühiskonna, ajaloo, majanduse, c) loodusteaduste, tehnika aladelt. Nende hulgas esitatakse väärikalt otseselt kodumaaga seotud aineid. Seeriat toimetavad mag. A. ANNI (teg. toim.), prof. K. KONIK, koolinõunik J. LANG, mag. D. PALGI, dir. J. ROOS, prof. P. TREIBERG, kirjanik Fr. TUGLAS.

Seeria esimesed numbrid on:

Nr. 1. H. G. Wells: Suur maailmasõda, selle järelaeg ja inimsoo tulevikusihipid.

Piltidega, kaartidega, tabelitega ja huvitava statistikaga. 112 lk. Juba ilmunud.

Nr. 2 Dr. C. Thomalla: Uued teed tervisele.

Tervishoid, moodsad ravimisviisid ja igapäevased kehaharjutused. Piltidega. 124 lk. Juba ilmunud.

Nr. 3. Pigafetta: Esimene teekond ümber maailma.

Ilmub märtsi alul.

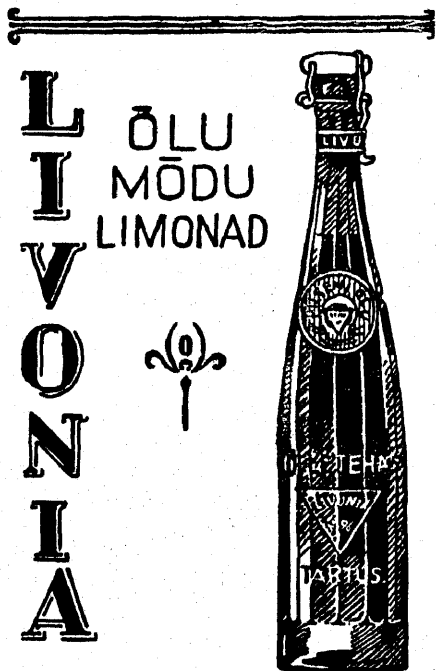
Laske saata seeria tutvustusbrošüütr.

Tellimistingimused :

Aastas 12 numbrit Kr. 9 (mida võib tasuda järgm. : — tellimisel Kr. 3.50, 1. apr. Kr. 2.50, 1. juulil Kr. 2.—, 1. okt. Kr. 1.—); poolaastas Kr. 5.—. Üksiknumber maksab 1 kr.

**Seeria suudab rahuldada lga haritlast.
Haritlased ei peaks seeriat jätma unarusse.**

Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus, Tartus, Lai 35.



TARTUS, KALDA 5/6 TEL. 2-38

Rahvuslikult mõtlev akadeemiline
pere tarvitab ainult

EESTI ÕLUT



Valmistatud

kodumaa odra linnastest.



ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIOPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

EESTI RAHVUSLIKU LIIKUMISE SUUND.

Rahvuslike liikumiste tõukejõud on tihti negatiivsed, tagajärjed-tulemused aga pea ikka ülesehitavad.

Eesti rahvusliku liikumise käik läheb sama teed. Meie ajalugu tõestab, et alul kõrvaltvaatajale kindlasti nii asjatu ning lootusetu, — vististi lapsikki! — tundunud suurriigi provintsi teisjärguliste „päriselanikkude“ rahvuslus võib toota iseseisva väärtusega kultuuri, et kahe suurrahvusega vastollu asetamise tõttu ka väikerahvas võib võita riikliku iseseisvuse.

Just vastollu asetudes algab meie rahvas uuesti oma ajalugu.

Vaatekoht.

Seda vastollu ei saa tõlgendada ainult ökonomis-sotsiaalseks. Väga ekslikult arvavad materjalistlikult suhtujad, nagu oleksid sündmused meie maal viimase sajandi jooksul seletatavad ainult talurahva emantsipatsioonina feodaalseist valitsejaist ning tema sotsiaalseist valitsejaist ning tema sotsiaalse differentseerumisena. Niisugune vaateviis jätab aga põhjuse ta meie ajaloo suurema fenomeeni: meie riikliku iseseisvuse. Sest selle tekkimise tähtsam sisetur oli meie rahvuslik liikumine.

Ajaloo vaatlemine materjalismi jalapingilt ei näe üldse rahvuslikku liikumist, või ta näeb seda ainult ühiskondlik-majandusliku sündmustiku uduse ja sisemiselt asjatu kaasnähtena. Nii talle peab olema ka meie v a b a d u s s õ d a paljaks juhuseks, või paremal korral seletab selle majanduslikult tingitud maailmapolitika detailmänguks.

See on materjalistliku vaateviisi jumalik eesõigus: ta arvab võivat päris arusaadavate nähete seletused viia lõpmatutesse kaugustesse, et seal, suures ja raskeltaatletavas mõttes siiski näidata kõige majanduslikku põhjustatust. Sest muidu ei saa ainult-materjaalsete põhjustega seletada sündmusi nagu rahvuslik liikumine, vabadussõda, väikerahva iseseisvus. Paratamatult tuleb arvestada hingeelulisi tõukejõude, mis on hoopis irratsionaalsed.

Niisuguseks nähteks on rahvuslus.

Kui arvestaksime täitsa ratsionaalselt ja loogiliselt meie maa-ala geopolitilise asendiga ning seisukorraga läinud sajandi kestel, siis peaks see nüüd lõplikult olema kokku sulanud Emakese Venemaaga, eriti arvesse võttes sotsialistide ainuvõim-sat „maailma majanduslikku püüdu terviklusele.“ Aga ei, — ta ei sulanud ühte, vaid otse selle vastu on eraldunud iseseisvaks tervikuks!

Selle tähtsam põhjus on veel mõnekümneaasta eest asjalikult fundeerimatu näiv idealism, mingi irratsionaalne sisemine tung, mis võimsalt ärkas siiski mitte paljad ökonoomilised mehhanismid olevais inimestes. See tung oli enesemääramise tahe, kokkukuuluvuse — ja eraldatuse! — tunne, loomupärane ning iseseisva loomingu mõte, ühesõnaga — rahvuslus.

Alaväärtuslikkuse tunne.

Mõne aja eest oli obligatoorne rahvuslikus kõnes või kirjas vähemalt kord peatuda 700 aastase

orjapõlve juures. Äkki selgus aga kellegile — ja siis muidugi kõigile —, et see surumisaegade mälestamine on alaväärtusluse-tunde põhjustatud, ning sellest ajast saadik on täitsa ebasunnis neid asju nimetada. Muidugi pole see kramplik mitte-mäletamine vähem kui alatasa-kordamine näiteks meie rahvas veel ikka peituvale kahtlusele oma enda väärtuses. Veel praegu puudub meil suurrhvastele omane iseteadev sisemine vabadus käsitada võite ja kaotusi taolise endastüloleku tundega, huumoori ja irooniaga. Pärisorjusest tulnud rahvatõul pidi see alaväärtuslikkuse tunne aga olema hirmsaks hingeliseks rusutiseks, mis rahvuslikku iseteadvust ei lasknud sirgu ajada enne natsionalismi sajandi lõppu.

Otse traagiliselt lasus rahvuslik alaväärtuslikkus üksikutele, kes varakult jõudsid rühkida orirahva tasemelt kultuurinimeste kõrgusenii. Enamik püüdis katkestada iga sideme kurva minevikuga, ainult üksikud sangarlikud või sentimentaalselt-lüürilised filantroobid säilitasid huvi maarahva vastu.

Seda sidet ei tule üle hinnata.

Ainult üksikutele, võib olla enne kõike trotslikul Kr. J. Peterson'il ja ka jonnakal Fr. Rob. Fählmann'il oli see sügav loomulik kokkukuuluvuse tunne, esimese juures seoses noorusliku naiviteediga, teisel koormatud paljudest katsumistest ja kiusatustest. Kas Fählmanni (saksa keeles avaldatud) pseudo-rahvajutudki pole näiteks alaväärtuslustunnet tasandavale hooplemisele? Ja Kalevipoeg?

Enamikul maarahva tasemest eesti haritlasteks kasvanuile oli aga rahvuslus midagi pühapäevalist, säärast, mis polnud seoses tavalise kodanliku (saksa!) argipäevaga. Eesti keeles kõlbas küll salme teha, aga mitte tänaval kõneleada. Köster Jannsen ja dr. Kreutzwald on vististi paremad baltlased, kui dr. Schultz — ja nende estoofiilsus ainult graduuaalselt suurem. Seepärast on taibatav, et sõda alaväärtuslikkuse tundele pidi olema esimene eeltöö rahvuslikule ärkamisele.

Julge hoovõtmine.

Selles suunas mõjus literaarne tegevus, eriti „Kalevipoeg“, „Postimees“ ja Koidula, samuti üksikute äge vanavara korjamise vaimustus, siis hulkade koondumine laulu ja mängu tähe all.

Viimasega ühenduses võttiski kindlama ilme see liikumine, mida praegu taipame eeltööna rahvuslusele. Mida kirjanduslik töö ettevalmistanud ja seltskondlikkude (laulu) organisatsioonide loomine võimaldanud, selle töösihid haarab kokku esimene laulupidu.

Hurda programm nõuab rahvalt tahet hariduse järgi ja haritlaseltki seost rahvaga. Seega püüet kultuurrahvuse poole (pole huvituset, et kirjanduses samal ajal esmakordselt esineb rahvuse mõiste: „rahvaus!“). Et see programm oli elujõuline, otse silmapilgu tahte kokkuvõtte, seda näitavad kiired edusammud. Vähem kui aasta hiljem

koondus eesti üliõpilasi rahvuslikul alusel, Tartus tekib Põllumeeste Selts, Eesti Kirjameeste Selts asutatakse, Aleksandri Kooli mõte hakkab liikuma.

Kogu liikumise kõrgusepunkt kehastub meile aga C. R. Jakobson'i isikus.

Tema on esimene eesti rahvusliku liikumise ideoloog, kes arendab mõtte tervet ühiskondlikku elu haaravaks. Pole seepärast ootamatu, kui esmakordselt kuuleme „rahvausest“ tema teoses „Teadus ja Seadus põllul“, mis nii kultuurilisele kui ka majanduslikule küsimusele paneb rõhku. Sest „see rahvas üksi võib oma vabaduse peale julge olla, kellel liha ja leib oma enese päralt on“.

See teoreetiline seisukoht — püüd nii kultuurilise kui majandusliku iseseisvuse poole — saab eriti tähtsaks Jakobson'i publitsistilise, organisatoorse ja — me võime vist esmakordselt öelda — poliitilise tegevuse läbi. Tervet hoogsat kultuurilist liikumist tulvab Jakobson oma sihtide ja eesmärkidega ja hoogustab eriti vastavat majanduslikku püüdu põllumeeste seltside arendajana, põllundusküsimuste esimesena tähtsamana käsitlejana ja suurel määral „Lindat“ ettevalmistajana. Nii loob Jakobson ka tegelikult esimese rahvusliku sünteesi.

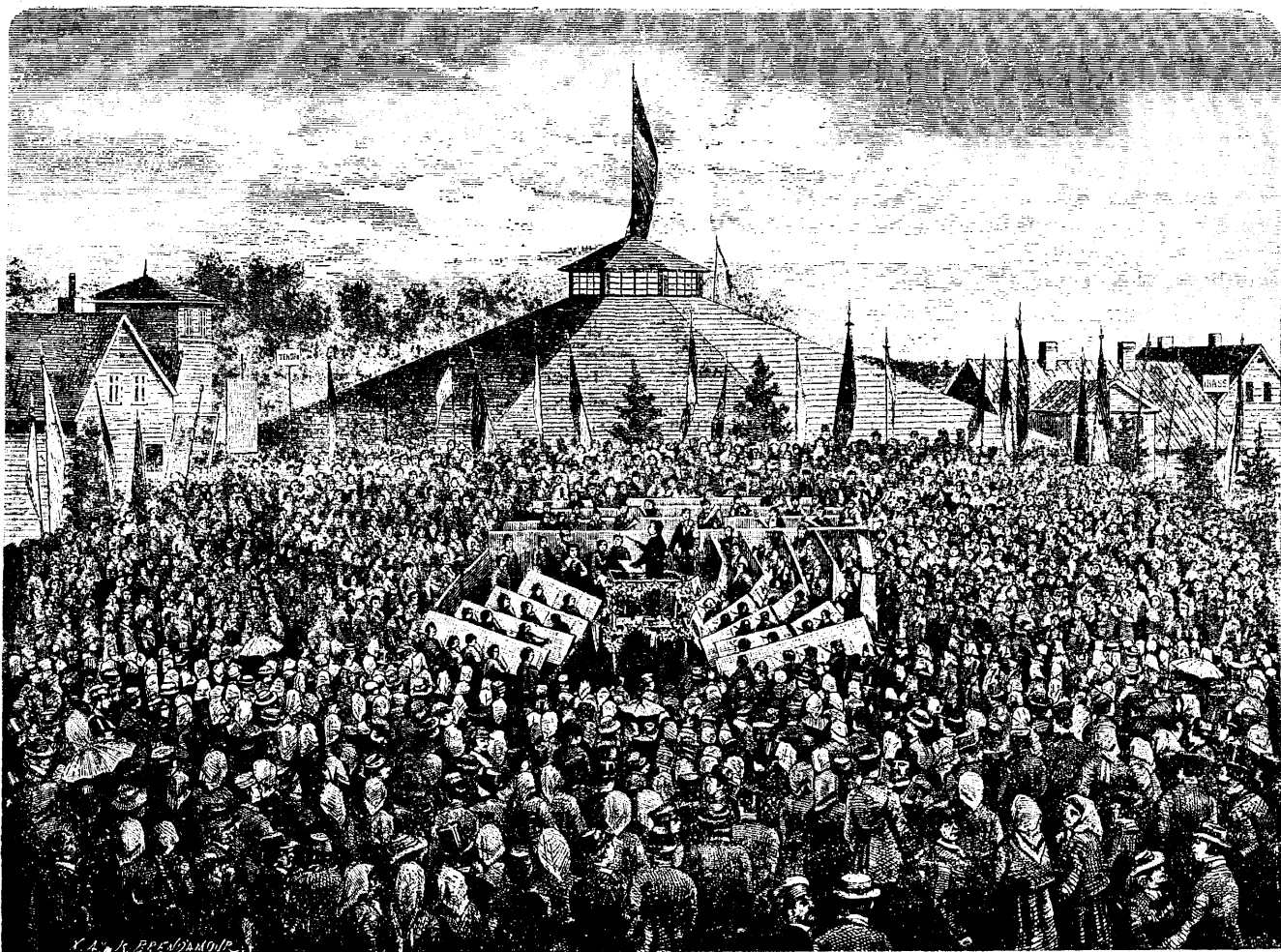
Vastolu „orientatsiooni“ põhjusena.

Äsjase orirahva nii kaugeleulatav programmid pidi paratamatult asetama tema teostajad vastollu maa tegelikkude peremeestega. Sakslased võisid küll sallida filantroopilise- või kollektionäärikalduvustega tegelemist eestlaste ja eestlusega, aga neile pidi olema vastuvõtmatu igasugune laiapiirilise rahvuslik tegevus, eriti rahva organiseerimine teadlikuks liikumiseks. Nii pidi puhkema saksluse ja eestluse vahel vastolu, niipea kui „estofiilia“ sai „estomaaniaks“, s. o. kompromissideta tervikselsukohaks.

Teiseltpoolt alles see teadlik vastollu asetumine sakslusega löi meie rahvusliku liikumise. Peamiselt see vastolu oli ühendav ja haarav mõte, mis andis teotsemisele niisuguse ulatuse ja hoo, muutis ta alles liikumiseks.

Selle liikumise taga polnud aga sakslusega vastollu asetumiseks küllaldasid jõude. Jakobson'i poliitiline pea taipas otsekohe, et üksi eestlaste ülesastumine saksluse vastu oleks mõttetud provokatsioon. Realse jõu saamiseks otsiti liitlast, — ja see oli venelane.

Selles orientatsioonis peitub Jakobsoni rahvusliku liikumise suur problemaatika. Kui ka oletada, et vene mõju pidi olema ainult vastukaaluks sakslusele, ainult abinõuna kasutatud, — siiski oleks Jakobsoni taoline poliitiline pea pidanud aimama tulevasti komplikatsioone. Enne otsustamist aga katkes juhi tegevus ja liikumine ise ei oskanud muutunud oludes ümberorienteerida. Järve tegevus polnud küllalt osav ega sihiteadlik, et päästa Jakobsonlust venestuse ummikust, kuhu tema viisid Grenzstein ja Kõrv.



Teine üldine laulupidu — Tartus 20., 21. ja 22. juunil 1879. a.

Jakobsoni tegevuse teeb eesti rahvusliku liikumise alguseks nii ideoloogia ja programm, kui ka eriti see helevus, mille ta vallandas laiaades hulkades esmakordse teadliku vastoluga saksluse suhtes ja iseteadvusega oma enda väärtuses.

Eriti vastolu sakslusega on jäänud jakobsonluse püsivamaks pärandiks, millest ükski järgnev eesti vool ei loobu. Seevastu selle vastolu poliitiline instrument — venesõbralisus — saab tervele liikumisele saatuslikuks. Selle orientatsiooni tõttu pidi jakobsonlik traditsioon paratamatult vaibuma. Et ühes sellega terve rahvuslik helevus sõltub küll ka teistest asjaoludest: juhtide isiklikud tülid ja tekkivale majanduskriisile mitte valmistatud ning organisatoorselt saamatute eesti majandusettevõtete varisemine, on küll sama olulised põhjused. Aga et 80-date aastate lõpul ja 90-date alul eesti rahvuslus soikub, sõltub siiski sedavõrt ka sisemistest põhjustest, et pideva rahvusliku liikumise algust tuleb lugeda

alles uuest tõusust alates ja jakobsonlust taibata kui julget hoovõtmist.

Rahvuslik iseteadvus.

Ja an Tõnisson'iga algav rahvuslik liikumine pärib mitmed põhjooned Jakobson'ilt: ka talle on rahvusluse juures oluline majanduslik küsimus, kuigi seda enam teostatakse praksises (karskus ja ühistegevus!), kui rõhutatakse teoorias. Selle tähelepanu keskuses on rahvus kultuurilisena väärtusena, teostades omi ülesandeid omapära teadliku arendamise kaudu. Sest — rahvaelu on igavene... Nagu loodus iseäralduste läbi töötab, ei saa ta ka kõigile inimsoole, niikaua kui see nii mitmekesisest oludes elades oma üksikutes osades, rahvustes, nii mitmekesiselt kujuneb, ühtlast olukorda ainutarvilikuks kiita... Sest igal iseteadlisel rahval kui kõlblisel iseolemusel on oma koht ja ülesanne kõlbluse ilmas... Rahvus ei ole siin küll paleuseks, vaid abinõuks paleuse taga-

nõudmiseks, kuid ta on kõlbluse ilmas tarvilikuks abinõuks, sest rahvuse iseteadvuseta ehk enesetundmiseta inimestekogu on kõlblusele niisama tühine, kui iseloomuta olemus." Siin asetatakse teadlikult rahvuse mõiste terve maailmavaate keskkoha, tunnistatakse rahvuslus inimkonna arengu tähtsamaks teguriks.

Otsustav aga on, et „rahvuslik iseteadvus“ mitte üksi teoreetilises süsteemis ei esine, vaid kantakse põhilisena tegurina edasi poliitilisse praksisesse.

Tõnisson võtab üle Jakobson'ilt teadliku vastolu sakslusega, aga mitte selle „vastukaalu“ — vene orientatsioonile. Hoopis vastu pidi: Tõnisson algab ka vastolu venestamisele, nii siis võitlust kahele frondil. Otse mõttetu tunduva eneseusaldamisega rajab uus rahvuslik liikumine vastollu asetumise kahe suurrahvusega ainult oma jõule (rõhutatakse: sisemisele).

Juba alul märgitsesime: säärane rahvuslikku vastollu asetumine pidi alul tunduma lootusetuna. Kui ka Tõnisson püüdis teda välja balanseerida üldpoliitilise riigitruudusega, mis aga samuti pärast 1905. a. muutus kaheldavaks, — ei saa eitada eesti rahvusluse otse hulljulgust.

Sest ka oma jõu arendamine (mis oli tehtud kõige aluseks) pörkus vastu väliseid takistusi nii hariduse kui majandusküsimuste korraldamisel, kuna riiklik võim sääraresse nähtesse suhtus aina umbusklikult. Sotsiaalsete küsimuste korraldamisele oli veel eriliseks tõkkeks sakslaste põline järelandmatu ülevõim.

Siiski, ettevõtte näilisest lootusetusest hoolimata süvenes ja levines rahvuslik liikumine.

Radikaalsed ajad ja reaktsioon.

Juba mõne aastase kestvuse järgi, rahvuslik liikumine hoogustunud pea terves Lõuna-Eestis, tekkis vastasvõle, millest eriti mainitavad Tartu sotsialistlik ja Tallinna radikaalne ja milliste vastolude lahendamine langeb kokku 1905. a. agraarrahutustega.

Erinevused tõnissonliku rahvusliku liikumise ja „Teataja“ „majanduslaste“ vahel on enam teoreetilised, kui praktilised. Võib koguni öelda, et mõlemate voolude tegelik töö õige suurel määral kattus. Ainult tallinlased eitasid tartlaste idealismi ja andsid rahvuslikule iseteadvusele väärtusastmestikus madalama koha. Sotsiaalteoorias „Teataja“ oli suuresti sotsialistlikust teravatesse kihtidesse jagunemise õpetusest mõjustatud ja ei tunnistanud rahvuse terviklust.

Veelgi enam rõhutas klassivõitlust sotsialistlik „Uudiste“ ringkond, asudes aga sealjuures rahvuslikul alusel ja selles probleemis teravalt erinevates vene parteist. Rahvusliku mõtte sel määral tungimine sotsialistlikku maailmavaatesse on meil kordumatu nähe ja annab tunnistust selle mõtteviisi jõust antud hetkel, kui ka „rahvuslikul sotsialismil“ endal polnud tähtsamaid tagajärgi.

Samal ajal rahvuslik (Tartu) vool ise tegi läbi mitmeti arengu. Siinkohal pole oluline märgitseda poliitilist ümberorienteerumist, mis parlamentarismi piirides ka Venemaa asjust huvitatult tahtis hakata osa võtma. Olulisem on pika peale selgub „autonoomistliku“ mõtteviisi esile kerkimine ja aina süvenevad vastolud reaktsiooni ajal tugevnenud saksa elemendiga.

Rahvuslik enesemääramine.

Juba „sotsialistlike rahvuslaste“ poolt üritatud ja 1905. a. järelaastatel ikka levivam tung „rahvuslikule enesemääramisele“ autonoomsena riigiosana süvenes seda enam mõtteviisina kultuurilises ja majanduslikus tegevuses, mida enam poliitiliste ideaalide teostamine tundus lootusetum reaktsiooniaegade tõttu. Vaimse ja majandusliku elu mitmekesisustumine ja rikastumine üha süvendas eestlaste rahvuslikku tunnet, kui teoreetiline areng ka ei teinud edusamme ja koguni teatav (vähemalt lööksõnaline: „Noor Eesti“) „rahvusvahelise“ läks moodi. Tegelikult just neil aegadel 1905. a. teravatest kokkupõrgetest läbi käinud rahvusliku liikumise ideed levisid niivõrt rahva hulgas, et siit peale võib kõneleda üldisest eesti rahvustundest. Teravnev vastolu sakslastega, ja venelusega seotud reaktsioon omakorda aitasid kaasa rahvusluse nii sügavale juurdumisele, et ei olnud tarviski erilist, endasse sulgenud liikumist.

Nii võib öelda, et eestlus juba ilmasõja puhkedes oli küps „rahvuslikuks enesemääramiseks“, kui selle all ka tol ajal juletti mõelda kõige enam provintsiaal-autonoomiat. Maailmasõja lõppaastate ja revolutsiooni sündmused tegid need, sõja puhkemisel alles utopiad tunduvad võimalused kättesaadavateks ja teostatavateks. Aga ainult selle tõttu, et meie sisemine areng juba nii kaugele oli jõudnud.

Eriti tähtsamaid tegureid meie lõpliku enesemääramise teostamisel — meie sõjavägi — oleks ilma rahvusliku mõtteviisi ettevalmistuseta vaevalt täitnud oma ülesande nüüd sündinud kujul. Sest Eesti situatsiooni raskus pärast saksa okupatsiooni lahkumist oli küll raskeim kõigist balti riikidest, ja siiski lahendas ta selle võrdlemisi kõige jõulisemalt. Oleks ka meil lätlastele sarnlevalt leidunud suuri punaseid sõjaväeosi, nende asemel, kes korraldasid Peetrilinnas rahvusliku meelevalduse, vaevalt oleksime meie saavutanud vabaduse, ega järelikult ka vaevalt Läti, keda ju ometi tema nii militärselt kui poliitiliselt kergemast seisukorrast pidime välja aitama.

Rahvusliku liikumise mõte.

Iga rahvusliku liikumise mõte on tung loomupärase enesekorralduse järgi, oma kultuuri loomise tahe, sisemine tarvidus omavahel olla seotud ja kaitstud oluvõraste elementide eest.

Meie rahval oli erilisel vähe väljavaateid nende nõuete rahuldamiseks. Aga kahe suurrahvusega, hoolimatult asetudes vastollu siiski saavutasime sihi ja enam kui seda.

Ei olnud ju meie rahvusliku liikumise alul ette näha riiklikku iseseisvust. Ainult kultuurilisele iseseisvusele ja majanduslikule õitsengule sihtisid kõrgemad lootused.

Kui nüüd aga maksimumprogrammgi ületatud, siis tundub küsitav, kas üldse veel midagi on teha meie rahvuslusele.

Kuid juba asjaolu, et teostunud enam kui see, millele oldi valmistatud, kohustab puuduvat tasa tegema. Sest tõepoolest paneb rahvusriik riigirahvale suuremad kohustised, kui autonoomne provints.

Ennekõike mõõdupidav enese taltsutamise peab olema nõuetav suveräänselt rahvalt, iga üksiku poliitilise riiklik kasvatus ühiskonna väikese juures, kus kaaluvad juba väikesedki rahvakogud.

Teiseks lisandub ülesanne oma riiki välisvägede eest kaitsta, mitte ainult sõjaliselt „olla valmis“, vaid ka terve (demokraatliku!) riigi presitiivi välisilma ees hoida vajalikul kõrgusel. Mõlemat raskendab kahtlemata ebamugav hiigelnäär.

Et majanduslik enesekorraldamine ja enesepiiramine hoopis uute nõuetega meie ligi astub, tunneme eriti praegusel kriisiajastul. Aga et kindel majanduslik iseseisvus on paratamatuks eelduseks kultuurilisele iseseisvusele (eriti aga riiklikule), tundsid juba varakult ära Jakobson jt.

Ka sotsiaalses elus iseseisva terviku lõpuni differentseerimine saab kergitama ränku uusi küsimusi.

Kõike seda ei saa lahendada ilma hää taheta. Aga veel enam on vaja, on vaja andumust omale rahvusriiklikule tervikule, on tarvis idealismi raskustest üle saamiseks ja vankumatut tahet ja lootust rahvusriiklikke ideaale teostada. Ühesõnaga: rahvuslusest on tarvis!

Uus rahvuslik liikumine.

Otse pärast Vabadussõda algas piiramatut optimismi, õigemini: väsinud optimismi ajastu. Tegutseti inertseti sõjaaegse rahunusega rahulikkudel aladel ja kulutati ennast üle. Eriti majanduslikult, aga samuti ka psüühiliselt ja füüsiliselt.

Reaktsioonina järgnes tülpimus ja loidus, mis poliitilises elus kujunes pööraseks sumpumuseks, millest vabastas jõupingutus (enam küll ergupingutus) 1924. a. 1. detsembril. Teatav hulk aega oli õhkkond lahedam; tehti ka üksikuid katsesid olukorra põhjalikumaks tervendamiseks. Rahvusliku kasvatus kongress korraldati heas lootuses, kahjuks küll väikeste tulemustega.

1. detsember oli siiski ainult episood, välja arvatud kaitselise organiseerimise alal, kus tõsiselt pihta hakates arendati Kaitseliit silmapaistva kõrguseni. Kõikjal mujal arenes inertne liikumine

loomuliku lõpuni 1927—1929 aastani, kus majanduslikud raskused pidurdasid ja meid aetasid uude olukorda.

See läinud aastakümme oli töörohke, aga ideelage. Aga kuna kandvatest mõtetest oli puudu, ei rahuldanud ka töö. Sest üksikülesannete kuigi pingutatud korraldamine ilma tervikvaateta ei võinud õnnestuda.

Sellest tervikvaatetest aga oli meil puudus. Eiosatud ilmavaatelistelt orienteeruda rahvusriiki asetatuna. Sest kuigi meie rahvuslus oli teinud läbi tõsise arengu ja küllaldaselt üksikuis süvenenud, oli ta siiski ehitatud opositsioonimeeleolule riigi vastu.

Nii nagu ülal näidatud, meie rahvuslus oli ikka ülesehitatud vastolule. Oma rahvusriigi tekkides sellel vastolul näis põhjus kaduvat ja loobuti mitte ainult kõigist vastoludest, vaid rahvuslusestki, et seda asendada „riiklusega“. Aga sellegagi ei suutnud vanad opositsionäärid muud peale hakata, kui kuulutasid igaüks enese või oma kihi terve riigi huvideks ja pidasid iga teisega sõda. Tekkis kõikide sõda kõikidega, ei tuntud ühendavaid sidemeid.

Eriti hädaohtlikuks arenes olukord siis, kui üksikud poliitilised ringkonnad organiseerisid teatava kutse või kihi ja püüdsid talle selgeks teha, et „kõik teised on tema vastased.“ Nii on organiseeritud „maa“ ja „linna“ vastolu ja insiteneeritud kange klassivõitlus. Mõlemad etendused alles algavad, vilja saame aga tunda mõne aasta pärast . . .

Siin on tarvis lepitavat seisukohta. Siin on tarvis ära hoida meie iseseisvusele hädaohtlikuks muutuda võivaid kokkupõrkeid. Seda võimaldab aga ainult teatav enesalgamine üldsuse huvides. Siin peab olema rahvuslane! Seks vajame rahvuslikku liikumist.

Organisatsioonid.

Ülaltoodud eesmärkidega rahvuslik liikumine on alles äsjane. 1930 aastal tihenes akadeemilistes ringkondades rahulolematust ideelageda omakasupoliitika ja tahe anda meie kultuuritööle ulatuslikumaid tähiseid, koonduda teatavaks koguks, mis 1931. a. veebruaril organiseerus nime all „Eesti Rahvuslaste Klubi“ (ERK).

Samal ajal võtsid üliõpilaskonnas erilise tähtsuse suhted soome vennasüliõpilaskonnaga. Kultuurilise orientatsiooni probleemid kerkisid eriti päevakorrale. Eitai ühekülgselt sõltumist Saksamaast ja tunti huvi peale Hõimumaa veel eriti Inglise ja Skandinaavia kultuuride vastu (vastavate ak. ühingute loomine 1931).

Ühtlasi hakkas suur hulk eriti juhtivaid tegevasi üliõpilaskorraldusi üha intensiivsemalt tegelema meie üldprobleemidega. Ühenduses Tartus 1931. a. septembris korraldatud „Eesti Nädalaga“ korraldas Eesti Üliõpilaskond tõrvik-

rongikäigu majandusliku patriotismi kinnitamiseks ja oma-maa kaupade kasutamise õhutamiseks.

Keset seda rahulikke koondumist rahvusliku küsimuse ümber tuli aga ootamatu ärevusena saksa Lutheri-Akadeemia avamine.¹⁾

Siinkohal pole põhjust peatuda selle asutise juures pikemalt, ja ka ei ole eesti üliõpilased ilalgi mõelnud hakata tema suhtes võtma eriliselt seisukohta. Aga kuna tema avamise viis oli Eesti ülikoolile haavavalt provotseeriv¹⁾, siis selle vastu astusid üles rahvuslikud üliõpilased, asutades just sel päeval 22. septembril 1931. a. ammukavatsetud akadeemilise rahvusliku ühingu. Alul piirati uue ühingu töösiihte kirikuküsimustega, hiljem laiendati aga ülesandeid. Lõplikuks nimeks sai organisatsioonile Akadeemiline Rahvuslik Kultuurühing, ARK, mis praegu töötab kiriku-, kultuurpropaganda- ja majandusseksiooniga. Tallinnas asutati temale oktoobri kuul sõsarorganisatsioon, TARK. Liikmeid on mõlemal ak. rahvuslikul ühingul kokku üle 1000-de.

Uns vastolu.

Juba ütlesime, et vastolu on tihti rahvusliku liikumise algus. Nii kerkis see nähe esmakordselt Eestis Jakobsoni asetudes vastollu sakslastega ja sai pideva joone septsaadik, kui Tõnisson rajas rahvuslikele iseteadvusele teadliku vastolu kahe vastasega. Ka meie uue rahvusliku liikumise kasvu juur peitub vastolus.

Selleks vastoluks ei ole episoodiline kokkupõrge sakslastega, mis kujunes küll väliseks tähtpäevaks meie uue liikumise hoos, aga mitte ei mõjusta edasi tema ilmet ega teed. Vähemusrahvuste vastu ei sihi meie rahvuslik liikumine, sest tõsine, süvenenud rahvuslane austab ka teise püha sisetunnet. Ainult ei ole tarvis teise lõbuks ja kasuks kannatada — eriti teise sihilikke pisteid! Tuleb olla valvel eesti rahvusliku au kaitseks, et need, kes kalduvad tihti anakronistilisele hingeelule, ei saaks meile jonnid pärast ei sise- ega välismaal kahju sünnitada. Erilist liikumist ei põhjusta aga meil vähemusrahvuste seks kaugelt liiga tähtsusetu probleem, kui see on ka lõplikult lahendamata.

Ka rahvuslaste vastolu sotsialistidega, nagu avaldunud õige õnnetu kuju võtnud ajakirjanduslikus poleemikas ja miitingu-kokkupõrgetel, — ei ole veel põhiliseks ega oluliseks nähteks, vaid pigemini sealpoolsest huligaansuse traditsioonist provotseeritud protestiavaldused. Kuigi sotsialism kui ilmavaade on paratamatus vastolus rahvuslusega, tegelikkuses rah-

vuslastel sotsiaalküsimuse korraldamisel saab olema ühist teed ka sotsialistidega. Muidugi aga ka uusi erinevusi: rahvuslus eitab demagoogilist inimestepüüdmit, rahvuslus ei taha tingimata poliitilist võimu, rahvuslus tahab tööd teha!

Just siin, positiivses programmis, peitub ka rahvusriigi rahvusluse vastollu asetumine. Ta on ülesehitav, ja peab seepärast alustama võitlust tagasi-kiskuvate nähetega. Juba tema eesmärkide-seadmine tekitab võitlusi: rahvusluse lõppeesmärk on rahvusliku terviku (riigi, milles kultuur, ühiskondlik kord ja majanduslik tase harmoneeruvad) õitseng; seks aga peab lahendama lõpmatult tülküsimusi igasuguste eri huvidega.

Vastolust teisrahvustega arenes meie rahvuslik iseteadvus, mis lõi Eesti Rahvusriigi. Vastollu astumine kõikide eri- ja omahuvidega, mis takistavad selle arengut, — see ongi põhjustanud uue rahvusluse.

Meie liikumine ei taha otsida vastolusid, sest tema positiivne tõukejõud on küllalt tugev edasi viimiseks ja maailmavaateline alus ilma vastolusemise vajaduseta. Aga rahvuslane ei tohi ka karta vastolu, kui see tekib paratamatust vajadusest kohusetäitmisel. Meie algasime vastolust kahe suurrahvusega, miks ei peaks meie usaldama oma aatelise jõudu omakasu ja pahatahtlikkusega astudes võitlusse!

Rahvusliku liikumise tee.

Meie rahvusliku liikumise esimesi ülesandeid on asuda ühiskondlike vastollude lahendamisele terviku seisukohalt.

Seks ei pruugi tingimata sukelduda politikasse, ei luua parteid ega ühinedagi mõnega. Palju enam on meil vaja luua seltskondlikku arvamist, uut hingeelu. Sest vaimuse arendamisega luuakse enam, kui paljude õiguslike normidega. Ainult ideelised alused võivad kanda riiki, mitte paljad seadused ja sõjaväed!

Rahvuslikku liikumist kannab säärane omakasupüüdmatu hoog, kõlbline tingimatu kohustus lahendada ülesandeid, mis tähistatud rahvusriigi ideaalis. See idealistlik maailmavaade leiab aga otse naturalistliku põhjenduse ja aluse rahvuse mõistes kultuurimisjonina.

Positiivne, ülesehitav misjon, — see on rahvusluse tee. Kui ta mõnikord ka algab vastolust, ikka areneb ta loovate väärtuste poole. Rännak läheb kindlasti läbi mõnegi võitluse mitmegi vastasega, aga meil on põhjust loota võitu, kui ainult usk endasse on kindel; kord juba võitsime selle relvaga näilikut lootusetu seisukorra.

Rahvuslik liikumine võimaldas meie Rahvusriigi tekkimise. Uns rahvuslik liikumine peab sellele andma mõtte. Seepärast ei ole rahvuslus mitte reaktsioon, nagu arvavad mõned, vaid tee otse edasi.

Ilmar Tõniste.

1) Lutheri-Akadeemia avamisaktust taheti korraldada juba küsimata Ülikooli kirikus, — nähtavasti tagamõttega tekitada välismaal muljet, nagu Tartu Ülikooli eesti teoloogilise-filosoofilised fakulteedid oleksid teinud vaimse pankroti ja selle asemel asutanud (omas kirikus!) uue saksa asutise. Selle agitatsioon-aine ära võtmiseks korraldasid eesti üliõpilased (usuteaduskonna dek. loal!) kirikus samal ajal aktuse, mis kujunes ARK avamisjumalateenistuseks.

R A H V U S L U S J A S O T S I A L I S M.

Käesolev aeg tundub olevat vaimlise pinge tõusu aeg. Selleks on põhjuseid mitu. Esiteks maailma majanduskriis, mis sunnib otsima uusi, seni katsetamatuid väljapääsuteid, teiseks, meil Eestis — oma riigiehitamise lõpetamine ja sealt vabaneva tähelepanu pöördumine uutele, igapäevsusest kaugematele probleemidele, ning kolmandaks — mingi looduslik elektriseeritus, mis lähemalt veel selgitamata.

See pinge on kontsentreerunud peamiselt sotsiaalpoliitilisele ja majanduslikule alale. Jõud on liikuma pandud meie senise riigikorra ja majanduse aluste muutmiseks. Seisukohad ei ole veel selged, on alles väljakujunemas liikumise põhi-idee, millele ülesandeks võita ära kõik kitsamad üks-teise vastu käivad ideekesed ja muutuda ise kõiki kaasa haaravaks, harmoneerivaks jõuks. Selleks saada näib olevat väljavahetuid rahvusluse ideel. Vaatleme ta aluseid, ta vastaseid ja võistlejaid.

*

Kõrgemateks väärtusteks peetakse kultuuri väärtusi, kuid nende eelkäijateks peavad olema meie olustikus poliitilised, majanduslikud ja tehnilised saavutised. Jättes kõrvale kõrgema kultuuri sisulise käsitluse ühelt poolt, ning majanduse ja tehnika teiselt poolt, vaatlemeneid ühiskondlikke üksusi, mille kaudu isik saab olla seoses kogu inimkonnaga.

Ei ole keegi ainult maailma kodanik, vaid ühtlasi ka mitme vähema rühmituse liige. Millised on aga alused nende rühmituste, ühiskondlikkude üksuste tekkimiseks? Need võivad olla mitmesugused, kuid millised neist on elulised, teisi võitvad, seega tähtsad?

Heites pilku minevikku, näeme, et usk ja kirik ühendasid kord inimesi üle riikide, rahvuste ja seisuste piiride. Hiljem lagu-

nes see side. Ta püsib tunduvalt veel katoliku kiriku liikmete vahel, meil aga on täiesti tähtsusetu. Kui paljud teavad, et mõnigi Eesti riigivanem ei ole olnud Eestis valitsevat usku? Sama võidakse kergesti avastada ka oma lähema tutvuskonna mõne liikme kohta.

Hiljem tõusis impeeriumi, maailmariigi idee — ühendada endasse mitmeusulisi, mitmeid rahvusi, elukutseid ja klasse. Kuid tüübilisemad impeeriumid lagunesid: kadunud on „jagamatu“ Venemaa, tükeldatud Austria-Ungari, kuid üha nõrgenemas on ka maailmasõja võitnud Briti impeerium: tekkis Iiri vabariik, saabumas on India iseseisvus. On olemas midagi tugevamat, millele ei saa vastu sõjaline jõud ega vägevus.

Kõige imperialistlikumas olustikus hakkas tõusma klassi idee, mis pidi saama uue maailmakorra aluseks, ühendama inimesi üle rahvuste, riikide ja uskude vaheseinte. Ta korraldusüksuseks oli internatsionaal — riik rahva ja valitsusega, kuid ilma territooriumita. Seepärast ka selle „riigi“ kodanikul, proletarlasel ei saa olla isamaad. Ta tegevusprogramm arendati välja sotsialismi ja kommunismi nime all.

Viimasena on tõusnud rahvuse idee, mis seab ühiskondliku üksuse aluseks ühise rahvuse ja sellele vastavalt rahvusriigi mõiste. Ta tahab ühendada ühe rahvuse liikmeid üle uskude, seisuste, klasside ja isegi riikide piiride, tunnustades neid piire, kuid asetades neid teisele kohale rahvuspiiride kõrval.

Rahvuse kui riigikujundamise aluse tunnustamine on maailmasõja pärandus. Impeeriumide võim nõrkes, rahvahulkadel avanes võimalus teosteda oma tahtmise järele. Kaosest hakkasid kujunema üksused, vahejooned tõmbusid nagu iseenesest ja osutus, et kujun-

nenud grupid koosnesid peaaegu puhtalt ühte rahvusse kuuluvaist isikuist. Nagu kogub endasse puhtalt ühe aine ka segases lahus kasvav kristall.

Maailma poliitikud, kelle võim oli kõigutatud, pidid tahes või ka vastu tahtmist leppima tekkinud olukorraga ja tunnustama seda. Nad leidsidki vastava „sõna“ ja nii sündis rahvaste enesemääramise õigus.

Möödamines olgu tähendatud, et siis oli teisigi uusi ideid. Üks neist, meid olulisemalt puudutav, oli riigi kui majandusliku terviku idee. Selle järele oleks tulnud kujundada Eesti, Läti ja Leedu ühiseks Balti riigiks. See idee jäi aga alla võistluses rahvusidee kõrval. Ja seda õnneks: kuidas oleks meile meeldinud pealinn Riias, riigikeeleks Vene keel ja kursikukutajateks läti pastoriid. Tülid oleks olnud möödapääsmatud, siis lahkumine ja hiljem, peale vaenuunustamist ja sallivuse tekkimist juba vaba liit, mida püüame ka praegu. Samuti läksid lahku kord ka Norra ja Rootsi ja ühinesid hiljem Skandinaavia liidus. Seda tuleks silmas pidada ka Soome-Eesti ühisriigist unistades.

On jäänud püsima ja võistlema praegu kaks ideed: rahvus ja klass, ja vastavalt neile kaks tegevuskava — rahvuslus ühel pool ning sotsialism ühes oma puhtaverelisema õe, kommunismiga, teisel pool. Nad on vastased ja võistlejad. Neid ei pea võtma kui eri kategooriaid, mis teineteisega kokku ei puutu, olgugi et mõned rahvuslikud sotsialistid väidavad, nagu peaks rahvuslus tegelema ainult kultuuri küsimustega ja sotsialism ainult sotsiaal-majanduslikkudega. Rahvuslus tahab pretendeerida ka paljude küsimuste lahendamisele, mida sotsialism seni oma monopoliks pidanud, tahab pretendeerida nende küsimuste paremale lahendamisele,



Eestlaste meeleavalduse-rongikäik Petrogradis 1917. a. Eestile autonoomia nõutamise tähe all.

kui pakub seda sotsialismi õpetus. Sellepärast ei saa keegi olla ilma vastoludeta rahvuslane ja sotsialist, vaid kas üks või teine. Oleme sunnitud valima ja vahet tegema. Küsimus on selles, millise sideme asetame esimesele kohale, kas rahvuse ja tunnustame siis rahvusriiki, või klassi ja tunnustame klassiriiki = internatsionaali.

*

Ühiskonna jaotust rahvuste alusel võiks piltlikult nimetada vertikaalseks: inimkond jaguneb üksustesse, millest igaüks sisaldab nii alamaid kui ka ülemaid kihte. Jaotus klassi alusel oleks horisontaalne: üks ülemaailmik ühine klass (kas tööliste, kapitalistide, põllumeeste või muu) on esimesest astmeliseks üksuseks ja alles teises astmes tuleb jagunemine eri gruppidesse rahvuste, kutsealade või muude tunnuste järele. Kumb jaotuse alus on parem, s. o., elulisem, tugevam, ökonoomsemalt soovitud tulemusi võimaldav, seda vaatleme lähemalt.

Rahvus on inimese alaline omadus: kes ühe rahva liikmena sünnib, see tavaliselt sellena ka sureb. Erandid — ülejooksikud on ha-

ruldased. Klass on ajutine nähe: tänane tööline võib olla homme tööandja, tänane kapitalist homme proletaarlane. Elu kestes võib see vahelduda mitu korda. — Rahvus on selge omadus: on ikka teada, kas keegi on eestlane, sakslane, venelane või juut, isegi segaverelised võtavad omale omaks ühe rahvuse. Klass seevastu on ebaselge omadus: klassivahe on selgesti tunnustatav küll vabrikutöölise ja mittetöötava aktsionääri vahel, kuid ta kaob täiesti ära, kui vaadelda töölisi, kel pangas hoiusummake, või väikest ettevõtjat, kes töötab kaasa ühes töölistega. Eks ole sotsialism küllalt maadelnud talupere-mehega, teda kord kurnaja, kord kurnatava klassi asetades. Tulevikus lähevad klassivahed järjest segasemaks, sest laieneb nähe, et töölised koguvad kapitali hoiusummade ja elukindlustuse näol või ettevõtte osanikuks hakkamise teel. Marksi kommunistlik manifest ennustas vastupidist ja — eksis. Edasi, rahvusel on keel ja kultuur, klassil pole ei seda ega teist. „Töölisetaater“ on ainult firmanimetus. Klassi teadust

katsutakse arendada Venes, aga temal on tihti üks väike nõrkus, nagu kirikukammitas olnud keskaja teaduselgi — ta tulemused ei ole saavutatud faktidest vaid väänatud vastavalt sundideele. Rahvus on orgaaniline tervik ehk areneb selleks kiiresti. Eestlasil näiteks puudus riigijuhtide ja ametnikkude klass — see arendati välja mõne lühikese aastaga. Klass aga on tükk organismist ja ei suuda kuidagi üksi püsida, kui on eraldatud muust. Venes, näiteks, hävitatud mittetöötava aristokraatia asemele kasvatas valitsev tööliklass omale silmapilkselt uued kurnajad — igasugused kommissarid oma naiste ja armukeste hulgaga. Me näeme, et rahvus on loomulik omadus ja raske on teda salata, — klass aga on kunstlikum saadus ja nõuab teatud pingutust, et tema olemasolu selgitada ja märgatavaks teha. Tööliklassid on ka mesilastel ja termiitidel ja miljoneid aastaid kauemini kui inimkonnas, kuid nende rahvustunne ja rahvusteadvus on nähtavasti nii arenenud, et neil pähegi pole tulnud seda aalata ja igatseda ühinemist „kõi-

gi maade proletaarlastega“ ja nende internatsionaalidega. Õeldakse, et klassi-idee ei või olla kunstlik, kuna ta on liikuma pannud suuri rahvahulki. Kuid meile tänapäev täitsa näivina näiv „püha haua“ kaitsmise idee pani veelgi kirglikumalt ja kestmamalt liikuma tuhandeid ristisõitjaid.

*

Teoreetiliselt vaadeldes näeme, et rahvus on loomulikult esikohale asetatav omadus, tugevaim ühendav side. Alles kaugel selle järel tuleb side ühistest klassi huvidest. Kuidas on aga lugu praktikas? Inimkonna raskeks katsumiseajaks oli maailmasõda. Mis mäda, see purunes, mis oli tugev, see pidas vastu. Klassivendlus asetati tuleproovile: saksa ja prantsuse töölisi õhutati minema käsikäes oma ekspluateerijate vastu. Kuhu nad aga läksid? Oma klassivendade vastu, käsikäes oma kurnajatega, oma vihasemate klassivaenlastega. Õeldi „veri on paksem kui vesi“. Ühe rahvuse liikmete soontes voolav punane veri ühendab neid. Kas saab selle vastu klassivõitlejate lippude, lipsude ja lipakute punane värv?

*

Millest tuleb aga, et klassihuvidele rajatud sotsialismi ja kommunismi õpetus mitte ainult ei püsi, vaid poolehoidjaid isegi juure võidab?

Siin võime eritella kahte tähtsamat põhjust: sotsialistliku liikumise inerts ja tema õpetuse väärtuslikke omadusi. Inerts tähendab liikumist vana hooga, ilma uue jõu juure lisamiseta. Sotsialism on vana liikumine, temaga tegelevad laiad hulgad õpetlasi, politikuid, vähemaid juhte ja lihtrahvast. Tal on palju organisatsioone parteide ja nende osakondade näol. Ta on olnud teenistuse ja leivaandjaks suurele arvule tegelastele. Viimaste isiklikud huvid on otseselt seotud liikumise edu või langusega. On inimlikult arusaadav, et paljud sotsialismi juhtivatest jõududest jätkavad oma tegevust isiklikes huvides ka siis, kui nad on kaotanud usu oma asja õigusse. Meie mäletame, et üürnikkude ja majaoma-

nikkude parteid jätkasid oma oleskelu, kui üüriseadus, mille kaitsmiseks üks ja kaotamiseks teine partei oli asutatud, oli kadunud ja parteid sellega tarbetuks saanud ning uusi ülesandeid omale kunstlikult pidid soetama. Või ka asunikkude partei edasi teotsemine ainult inerts joul veel tükk aega peale seda, kui olid ära jagatud kõik maad, metsad ja rahad. Inerts ei ole voorus, vaid pahe. See on laiskus pöörduda uuele teele. Ja vanal, kord ehk otsarbekohasel teel edasiminekuks toob aina kahju, seda rõhkem, mida kiirem on käik. Edukam on see, kes kiiremini taipab kohandada ajanõuetele oma iganenud mõtte- ja teotsemisruunda.

Inerts hoiab sotsialismi alles. Kuid tema jõu kasvatamist põhjustavad teised asjaolud. Nimelt ta kõrge eesmärk majandusliku õigluse alal: muuta praegune ühiskonna kord, mis on halb, sest sallib ülekohtu ja oma kaitse abil võimaldab ühedele ühiskonna liikmeile omandada teiste töövilja ja elada sellest ilma oma tööta. Sotsialism tahab muuta seda korda nii, et nimetatud asjaolu — kurnamine ehk ekspluateerimine oleks võimatu, ta tahab saavutada seda eraomanduse kaotamise teel. Kas saab keegi olla vastu sellele eesmärgile põhimõtteliselt? Vaevalt, ehk siis ainult need, kelle ühiskondlik tunne on nõrk, või kes on koguni inimvaenulikud, destruktiivsed tüübid. Iga idealist, iga tõe ja õiguse, ilu ja harmoonia hindaja ei saa jääda selle eesmärgi suhtes ükskõikseks, vaid tahab saada seletust ja juhatust, kuidas viia illusioonid ellu. Kerkib nõue töö programmi ja tegevuse taktika lähemaks kindlaksmääramiseks.

Milline on sotsialismi kui majanduspoliitilise programmi elukõlvulisus, see küsimus on alles teoreetiliselt arenguastmes, sest sotsialismi ei ole läbi viidud veel kusagil (Venemaal tehakse alles katseid). Vaatleme esialgu ta teostamise taktikat, sest see on päris konkreetne, tarvitatud igal pool juba kauemat aega ja sellega on kokku puutunud väga paljud mitte ainult pealtvaatajatena, vaid ka

kannatajatena. See taktika on klassivõitlus.

*

Klassivõitluse esimene aste on klassiteadvuse arendamine. Töölisklassi kuuluvale isikule püütakse selgeks teha, et tema huvid lähevad lahku teiste klasside liikmete huvidest ja seepärast peab ta ühinema kõigi oma klassi liikmetega, et kaitsta oma huvisid ühiselt, kuna see on mõjukam. Teadvuse arendamise vastu ei või kellelgi õiglaselt midagi olla. Teadvus on valgus pimeduse asemele. Ja salata ei saa keegi, et klassidel tõepoolest on palju erinevaid huve, mis tihti risti üksteise vastu käivad. Seda mitte ainult töölise ja peremehe vahel, vaid igalpool, näiteks ka üliõpilaste ja neid ülalpidajate vanemate vahel.

Teine aste on klassivaen. See on juba eitatav nähtus. Et sotsialism on võrdlemisi kunstlik teooria ning et klassivahed on sageli küllaltki ebamääraseid ja segased, siis ei püsi klassiteadvus küllalt selgelt ja kindlalt, kui temale ei ole juure antud mõjuvat tundelist impulssi — viha. Kordan, oleks sotsialism loomulik elu arenemise nähtus, siis suudaks ta läbi lüüa ka ilma vaenule ja vihale toetumiseta. Et neid tundeid temale tarvis on, see tunnustab sotsialismi sisemist nõrkust. — Klassivaenu ärataks esijoonel kaduduse tunde koidamise kaudu. „Vaata kui palju on neil ja kui vähe sinul! Sina ju tahaks ka nii olla, nagu nemad!“ Oleksid töölised Diogenesed, siis ei annaks kaduduse õhutamine tulemusi. Kuid et vaesemad kihid on keskmiselt vähe arenenud, siis on ka ärrituse tulemused rahuldavad. Ehk kui kaduduse äratamiseks pole ette tuua küllalt mõjuvaid näiteid lähedalt, siis hales tatakse töötajat, et „küll oled aga sina kurnatud ja kõigist maha jäetud“ ning võidetakse sellega halesatava usaldust ja häält. Kui töölisel ei juhtu olema Ants Andersoni hale süda, siis jääb ta külmaks sellisele quasi sõbra jutule, või läheb isegi vaenulikuks, instinktiivselt tundes millist hädaohtu tema isikule tä-

hendab alaväärtuse tunde sisse-pumpamine. — Klassivaenu arendamise peataktuseks on inim-armastus, rahvustunne, õigluse-tunne ja muud õilsad tunded — neid kõiki peab sotsialist hävi-tama nii enese kui teiste juures. Klassihuvide selgitamisel tihti on vähe nende õiglasest valgustamisest: pilt ei saa küllalt hull, kurat ei tule küllalt must, et südant täis ajada ja ihatud klassiviha tekitada. Võetakse siis appi tõelolude võltimine ja hävi-tatakse põhilisemat ühiskonna alus-
test — aususe ja usalduse tunnet. Siin on arusaadav lööksõna „mida halvem, seda parem“, sest kui inimesi muidu vihale ei saa ärrit-
tada, siis tuleb nad enne raskus-tesse viia. Inimesed peab tege-
ma halvemaks kui nad on.

Klassivõitluse kolmas aste on võitlus ise, võitlus mitte ainult sõnadega ja trükitähedega, vaid ka füüsilise jõuga ja relvadega. Sõ-
nad ja kirjutised on meil lubatud, kui nad ei kutsu relvade tarvita-
misele. Viimase tegevuse eest aga karistatakse. Sellepärast on ka otseseid üleskutseid võrdle-
misi harva, kuid tuleb ette kaud-
seid ridade vahelt. Vastavalt sellele organiseeritakse ka võit-
lejaid — löögirühmi tööliissport-
laste nime all ja õpetatakse neid tarvitama laskeriistu. Maksab sõjaväeline kord, nagu on see va-
rem olnud ka neis maades, kus mingi klass on relvade abil toime
pannud riigipöörde. Võitlus on vaenu ja viha ässitamise loomulik
tulemus. Võitlus iseenesest poleks hukkamõistetav, kui poleks
seda võitluse motiivid. Kui klassi-
võitluse idee levib ja leiab entu-
siastlikke pooldajaid, siis võib
võitlus ise lahti minna palju va-
rem kui seda oodatakse, sest väiksearvuline, hästi organiseeri-
tud, relvastatud ja täis ennast-
ohverdavat vaimu ja võitluseindu
hulgake võib edukalt võidelda
suure armeega. Mäletame juhte
vabadussõjast. Ka kerkivad, või
vähemalt oodatakse seda, võitluse
ajaks liitlased — naabermaade
rõhutud klassid. Need annavad
abi kas raha, relvade või sõdu-
rite näol. Esimene detsember oli
piiritaguste kommunistide katse.

Meie oma sotsialistide või noor-
sotside see osa, kes ei tunnusta
demokraatiat, teeks omakord kaht-
lemata teisiti, kuid kuipalju tei-
siti? Kes tunnustavad aga de-
mokraatiat, see on — rahva ena-
muse tahtmist, milleks toetavad
siis need löögirühmade asutamist
ja laskeharjutusi? See sport oleks
ju siis tühjaks jõukulutuseks, kuna
demokraatia relvaks on lubatud
ainult sõna.

Klassivõitlusele järgneb neljas
aste — klassivõit või kaotus.
Kuna kaotus ei saa olla eesmär-
giks, vaatleme mida toob võit.
See tähendaks töölikklassi poolt
piiramatu võimu omandamist. Sot-
sialismi programmis seisab klassi-
diktatuur, s. o. töölikklassi ainuva-
litsus kõigi teiste klasside üle. Koh-
tade vahetus senisega võrreldes.
Kas on sellega saavutatud õigus?
Kas on saavutatud stabiilne sei-
sukord, rahu edasiseks ülesehitam-
iseks. Kas on säilitatud kul-
tuurväärtused ja nende edasiaren-
damise võimalused? Meie ei saa
ühelegi küsimusele vastata jaata-
valt. Rääkimata sellest, et uus
kord sisuliselt ei tõota head, pea-
me arvestama seda hinda, mis
maksab ta saavutamine. Ega töö-
liisdiktatuurile vaenulised klassid
ei lase end võita rahulikult, tappa
tallekestena. Iga „mürsk nende
kerre“ saab vastatud nende poolt
samaga — kui mitte enamaga!
Võiduvõimalus ise on utoopiline,
aga saavutetav võitki ei vääri
ohvreid. Seda näitab praeg-
une Vene, seda näitavad ka
maailmasõja „võitnud“ riigid, kes
ägavad võidetud Saksamaa ülal-
hoidmise ikkes.

Madalatest instinktides toituv
klassiviha, petlik ideaal klassi-
diktatuuri õiglusest ja vastutus-
tundetu provotseerimine peale-
tungijaid endaid hävitavasse võit-
lusse — see on klassivõitlus ja
see on, mis peletab sotsialismist
eemale neid, kellel on mõistust,
südant ja vastustus-tunnet. Sotsia-
lismi ideaal on õigus, tema tak-
tika — ülekohus. Illusoorseteks
saavutusteks nõuab ta reaalseid
ohvreid. Neid vastolusid mõned
näha ei suuda, kuid teised neid
näha ei taha, sest nad usuvad
klassivõitluse õiglusse nagu muudki

usklikud oma usu dogmadesse.
Uskumine on kergem kui mõtle-
mine. Ja usku väärata ei saa
loogikaga, ainult elamused või
autoriteet suudaksid seda. Kuid
see on juba täiesti iseküsimus.

*

Milline on rahvusluse tak-
tika?

See on alles kujunemisel, selle-
pärast võime arutella, milline ta
võiks ja milline ta ei tohiks olla.
Rahvusluse algab samuti rahvus-
tunde ja rahvusteadvuse äratami-
sega. Eestis nimetati seda aega
„rahvuslikuks ärkamise ajaks.“
Tuntakse ja tunnustatakse enese
kuulumist teatud rahva gruppi,
kel on sama keel ja päritolu.
Tuntakse ja tunnustatakse selle
grupi — rahvuse — huve, mis
koosnevad tema üksikute liikmete
huvidest ja erinevad teiste rahvuste
huvidest. Võib öelda, et rahvus-
tunne ja rahvusteadvus on olemas
juba kõigil tsiviliseeritud rahvail.

Samm edasi oleks rahvuse is-
teadvus ehk rahvusuhkus selle
sõna mitteagressiivses mõttes. See
täheb enese isiku ja oma rahi-
vuse tunnustamist samaväärseks
teistega. Muidugi mitte salates
objektiivselt olemasolevaid erine-
vusi, vaid üheväärseks tunnusta-
mist põhimõtteliselt kõiges, kuni
pole tõestatud vastupidiseid üksik-
asju. Iseteadvuse vastandiks on
enda isiku või oma rahvuse ala-
hindamine, teistest madalamaks
pidamine, ilma et teataks seletada,
mispoollest meie teistest halvemad
oleme. Kuid tuntakse seda. Enne
oli meist parem mõisnik-saks
ja ametnik-venelane. Kui sa-
geli peame nägema, et enese ala-
hindamine nende ees on meil
praegugi veres, eriti vanematel.
Meie kardame neid instinktiivselt
ja meie alistume neile, kuna usume,
et me nende vastu üles astuda ei
tohi. Meie peame paremaks kõike
mis tuleb nende käest või mujalt
välismaalt, alahindame oma — ilma
katsetamiseta. Meie alahindame
end nii, et häbeneme tunnustada
oma rahvust, kui on võimalik
varjata seda teiste eest ja oleme
meelitatud, kui meid peetakse
mõne teise rahva liikmeks. Siin
peame konstateerima, et meie

MÕNI MÕTE RAHVUSLUSEST

1.

Inimsoo seas gruppide (näit. rahvuste) kujunemine on loomulik ja möödapääsematu. Nende — nagu üksikutegi — ülesandeks on vaimlises ja kultuurilises produktsioonis individuaalsuse toonitamine, eriilme väljaarendamine. Nad töötavad vastu samastumisele ja tasandumisele.

2.

Meie rahvusluse esimestest ülesannetest olgu iseendi ukseesiste suurem pühkimine: vene ja saksa keel paljudes eesti perekondades, liigvarajane võõrkeelte õpetamine — lasteaedade ja koduõpetajate kaudu — meie noorsoole, tuntud haritlaste ja juhtide endi laste paigutamine muukeelseisse koolidesse, meie publiku poolt võõraste (eriti vene) teatrite toetamine oma teatrite kulul, eesti artistide venekeelne esinemine vene ooperis, «kolme kohaliku keele» tundmise nõue (eriti äriilmas) jne. Nende «väikluste puhul vabameelseks muutugem alles siis, kui oleme võõravõimulise mineviku kõntsast täiesti puhtad.

3.

Meie natsionalismi tähtsam ülesanne: viia meie rahva võimed ja jõud ülimalle pingutusele, panna teda tootma kõrgemaid väärtusi, sundida teda elama ja talitama nõnda, et ta tõuseks rahvaste pere paremiku liikmeks. Meie rahvuslus olgu ehitav ja edasiviiv. Mitte aga meelekibeduses, vihavimmas, põrnitsemises ega hävitustahtes konutav.

4.

Meie rahvuslus olgu rahulik ja edevusetu väärikus. Mitte igalt võõralt kohe küsima: kuidas Teil siin meeldib? mida arvate Eestist?

5.

Kui oleme allaheidetud rahvast pääsenud valitsevaks rahvaks, saagu meie ülimalt püüdeks olla ja talitada alati nõnda, et meie muulased ja võõradki oleksid sunnitud tunnustama: see rahvas pole võimule tulnud mitte üksnes arvulise ülekaalu tõttu, vaid tal on selleks ka vaimlisi ja kõlblisi võimeid; see rahvas on väärt et ta valitseb.

6.

Sellest rahvuslusest — eestilise päritolu ja eestikeelsuse mõttes — olgu aga kõrgemaks astmeks riiklik natsionalism. Meilgi peab see kujunema, sest siinseid rahvusi kõiki liidab peaks liitma ühine ajalugu, ühised majanduslikud huvid, ühine, idast meid lahutav kultuur. Selle sideme kujunemiseks on meil eestlastel erilised kohustused ja vastutus.

7.

Lõpmine siht on ikkagi inimlus. Üksikisiklus, rahvuslus ja üldinimlus — tahaks näha nende kõigi arvestamist tasaväärselt, nende vahel täielikku harmooniat.

19, II 32.

Albert Saareste.

rahvuslik iseteadvus on nõrk: esiteks on nõrk meie teadmine, et meie ei ole orgaaniliselt vähemväärtuslikud kui teised, — siin on meil tarvis oma rahvast rohkem tundma õppida ja võrrelda teistega. Meie teadusemehed peaksid ära näitama reaalsete, usutavate andmetega, millised oleme meie võrreldes teistega. Kui on käes see materjal, mis räägib mõistusele, siis võib arendada ja kõvendada rahvusustunnet, nii et meie reageeriksime meid puudutavaile nähtele mitte ainult jaheda mõis-

tusega, vaid ka elava tundega. Sest tunnetes on reaalne jõud. Rahvusluse üheks esimeseks, lihtsamaks ja laialdasemaks ülesandeks on rahva väljaarendamine iseteadvaks rahvuseks, esijoones välja juurides alateadvuse kurudesse orjaajast püsima jäänud riismed enese alandusest ja halvakspidamiseks. On rahvuslik iseteadvus saavutatud, siis alles on olukord täiesti küps suuremate reformide teostamiseks, milliseid nõuavad rahvuse huvid. Sest siis lähevad kõik ühele poole, ei ole rahvuse huvide vastu ega jää

neile ükskõikseks. Alles siis on rahvus tõeliselt organiseeritud.

*

Rahvustunne võib areneda ka kaugemale. Rahvuslikust iseteadvusest ja uhkusest võib ta kujuneda rahvuslikuks upsakuseks. Upsakus on enese ülehindamine teistest ilma ajaliku põhjuse ja selle ülehindamise teistele tundandmine, seega püüd teisi enese alla suruda, agressioon. Upsakus on teatud piirini väärtuslik enesetunne kitsas-individaalselt, sest ta tõstab usku endasse, annab

juulgust ja ettevõtlikkust. Ühis-kondlikult on tal aga suur puu-dus see, et ärritab kõik meie vastu üles ja kui meie jõud teiste omast üle ei käi, siis saame kan-natada. Kuna isiklikku upsakust kultiveeritakse ainult kõlbliselt vähearenenud ringkondades, siis ei saa seda ütelda rahvusliku up-sakuse arendamise kohta. Esi-kohal sel alal on vist alati olnud ja on ka praegu sakslased, kelle „Deutschland Deutschland über alles“ on tuntud üle maailma. Ja sakslasi tuleb ikkagi kultuur-rahvaks pidada. Et upsakus tähendab enese paremaks ja teist halvemaks pidamist, siis on selle loomulikuks järeltuleks enesele ja teistele mitte ühetaolise mo-raali omistamine: mis on ülele lubatud, on teisele keelatud. Kuna siin piiritõmbamine läheb raskeks, siis leitakse end varsti olevat õigustatud segama teise asjadesse, ning kutsutud teisi valit-sema. Lähemaid „Kulturträger-reid“ me tunneme, praegu on õilistas-ma oma kultuuriga Hiinat Jaapan.

Kui teised on teisel arvamisel ja meie üleväärtust ei tunnusta, ning meie „õigustatud nõudmis-tele“ vastu ei tule, siis lisaks põlgamisele hakkame neid ka vih-kama ja hea juhu korral, kui jõudude tasakaal on soodus meile, läheme neid ära võitma sõjaga. See on olnud asjade tavaline käik, see kordub veelgi. Ja „rahvus-võitluse“ tulemused ei ole palju hiilgavamad klassivõitluse omist.

*

Maailm edeneb siiski. Üks suur samm edasi inimkonna ajaloos oli maailmasõjale järgnenud rahvaste enesemääramise õiguse tunnusta-mine. See pole paljas sõna. See on murrang juhtivate rahvaste tõekspidamistes. Esiteks leidis sellega ülemaailmist tunnustamist inimkonna organiseerimisüksusena rahvus — seni oli ta tunnusta-mata. Selle uue põhimõtte alusel oli lubatud kõigil rahvustel eral-dada ennast teistest, kellega nad seni olid ühendatud vastu taht-mist, ja korraldada oma saatust ise, tarbekorral asutades isegi oma rahvuspiiridele vastavaid iseseisvaid riike. Enne ei olnud rahvusel õigust seda nõuda, enne

ei tohtinud sümpatiseerida selli-sele nõudele ka ükski riik, see oleks olnud rahvusvahelise õiguse-mõiste vastu. Nüüd on rahvus põhimõttelikult vabastatud teise rahvuse võimu alt. See võrdub pärisorjuse kaotamisele üksikisi-kute suhtes. Nagu kaotati kord õigus võita omale inimest orjaks ja pidada teda, samuti kaotati nüüd õigus alla heita kogu rahvast. Rahvus tunnustati täisõiguslikuks isikuks rahvusvahelises maailmas. Loomulikult — ühe poole uue õiguse tunnustamisega kerkis tei-sele poolele uus kohustus: loo-buda enese laiendamisest teiste arvel, kohustus pidada erapooletust ja rahu. See kohustus ei ole väike.

Tekkinud uus olukord tõm-bab kindlad piirid ka rahvus-luse taktikale. Ta muudab kah-julikaks endise kasuliku rahvus-liku upsakuse, marurahvusluse tunde. Mis enne võis kõvendada jõudu ja heal juhul viia võidule võistleja üle, on nüüd kahjulik i g a l j u h u l, sest ära võita kogu maailma üks rahvas ikkagi ei jõua. Sest kogu maailm orga-niseeris end (esialgu eranditega) Rahvasteliiduks, kes tunnustab rahvaste demokraatiat ja eitab sõja õigust. Vastavalt sellele tuleb ümber luua kasvatus suund seal, kus seni õhutati rahvuslikku vaenu. See pole kerge, sest vana idee liigub edasi oma inertsit tõttu veel kaua ja toob veel palju pa-handusi. Õnneks on kerge väike-rahvaste, nende hulgas ka Eesti, seisukord: meie pole jõudnud veel liialdustesse ja meil on vaja ainult tähele panna, et meie neisse teadlikult ega kogemata ei tiku. Mõned siin-seal kerkivad kuning-riikluse ja sõjaväelise diktatuuri ideed näivad olevat küll sellest kardetavast kandist, kuid vist on nad juhuslikud ja algatajailgi veel tarviliselt läbi kaalumata kauge-mate perspektiivide seisukohalt.

Me näeme, et rahvusluse tak-tika saab olla ainult rahu, teise tunnustamise ja õigluse taktika. Et ta on sunnitud seda olema, selleks on ka vastavad sanktsioo-nid, vist varsti juba isegi rahvas-teliidul oma sõjavägi.

See kõik on tekkinud viimase

kümne-viieteistkümne aasta kestel. Sotsialism pole veel osanud tar-vilikult arvestada neid ümberhin-damisi. Ta on jäänud sinna, kus oli e n n e rahvusidee tunnustamist. Ta oma klassivõitlusega on ajast armetult maha jäänud ja meil on kahju neist, kes peavad vaenu külvama lootusega, et sel-lest tõuseb head, kes peavad halvaks tegema endid ja teisi, kuna on avastatud uusi teid tuua head, selle juures paremaks muu-tes ka toojaid.

*

Olles vaadelnud rahvuse orga-niseerumise aluseid ja taktikat, peame üldjoonteski puudutama rahvusluse eesmärki sisuliselt. Las-kumata sajabrotsendilisele täp-susele pretendeerivasse profes-sorlikesse definitsioonesse võime öelda lihtsalt, et rahvusluse ees-märgiks on oma rahvusse kuuluva inimhulga ühine väljaarendamine kõige kõrgemale inimväärtuslikule, s. o., vaimlisele, ainelisele ja ar-vulisele tasemele, säilitades selle juures rahvuse väärtuslikku oma-pära ning ohverdades selle ees-märgi kiiremaks saavutamiseks mööduva tähtsusega isiklikke huve.

Vaimline kõrgus tähendab inime-se võimalikku lähenemist jumalale. Meie ei arva, et see seis-ab ainult inimese kõlblise isiku tõstmises, nagu tõendavad vanad prohvetid ja enamik uske. Selline siht ei varjaks suuri ainelisi või-malusi. Meie arvame, et inimkonna arengus on suure tähtsusega ka tehnika, mis annab inimesele võimu looduse üle. Tehnika aga nõuab ainelist jõudu. Sellepärast tu-leb minna edasi mitte loodus-lapseks muutumise teed, vaid ainelise jõukuse saavutamise kaudu. Seetõttu ei saa rahvuslus piirduda ainult puhtkultuuri küsimuste ala-ga, vaid on sunnitud tähele panema ka kultuurilise arengu eeltingimusi, ühiskonna sotsiaalmajanduslikke olusid.

Rahvuslus tahab säilitada ja arendada rahvuse väärtuslikku omapära. Siin on ta teravam eri-nemine sotsialismist, kes näeb inimeses ainult maailmakodanikku, kelle eriolme ja eriomadused on ebasoovitavad. Sotsialismi ees-märgiks on mehhaniseerida ja šab-

loonistada vaimlistel aladel samuti kui tehnilistel. Ideaalne seisund oleks siis, kui kõik inimesed oleksid ühepikkused ja ühe-raskused, siis võiks teha riided ja saapad kõik ühe mõõdu järele. Samuti vaimsetelgi aladel. Inimesed peaksid sarnlema üksteisele nagu sorteeritud viljaterad salves. Et aga elu läheks siis ääretu igavaks, kuigi süüa-juua on laialt, selle üle sotsialism pead ei murra. Rahvuslus tahab säilitada individualismi, kuid mitte kõike, vaid ainult väärtuslikku osa individualismist. Ei maksa jätkata vaielust selle üle, kas pastlad on eesti rahvuslikku algupära või mitte. Ükskõik, kas on ehk ei, loobugem neist kui nad meile ei meeldi ja pangem jalga kas või Bata lakkingad, kui nad on odavamad ja paremad kui „kodumaa“ Steinide omad. Ärgem pangem aga oma lastele ilmselt võõrsilt võetud nimesid ega ärgem laulgem oma pidupäevil võõraid laule! Väikesele, noore kultuuriga rahvale vajutab võõras kultuur jäänudavaid vatusid, peaaegu tahab selle sulatada endasse. Hoolitsegem, et need võõrad mõjud ei oleks kar-

detavalt ühekülgised, vaid tuleks juba mitmelt poolt, neutraliseerides üksteise teravalt rahvuslikke jooni ja võimaldades meile omaks võtta ainult üldinimlikku neist, ning lisandada sellele meie oma rahvuslikku värvingut. Oligi meie ajalooline õnn, et alaliselt saksa kultuurpiirkonnas olles kord ka vene mõjukonda sattusime, mis natukenegi nõrgendas ja segas ühekülgset puhtsaksa mõju. Kuid praegugi on meie kultuur, niipalju kui see pole puht eesti-aineline, kolmveerand saksa. Nagu kalad vett ei märka enne, kui nad sellest välja tõstetud, nii ei näe ka meie ise oma saksapärasust enne kui sellest kauemaks välja satume ja eemalt end vaadelda võime. Võiks soovida, et meil ka anglo-saksi ja romaani kultuurid kumbki vähemalt 15 aastaks domineerima pääseksid, muidugi mitte eesti kultuuri üle, vaid võõrkultuuride üle Eestis. Kui kõik mõjud ja võimalused on saada-val, siis valime neist omale sellise kombinatsiooni, mis meile kõige rohkem tundub meeldiv ja kohane. Selles valikus on ka täielikult rahvuslik omapära. Nagu

raamatute, kaelasidemete, lõhnaõlide või toitute valikus avaldub praegu isiku omapära. Muidugi, kui valitakse avasilmi.

Edasi — rahvuslus ütleb, et ta eesmärgi saavutamiseks on tarvis kanda kohustusi, igal rahvuse liikmel vaja ohverdada mõningaid isiklikke huve ja mugavusi. Ainult „Issand, Issand“ hüüdmisega ei pääseta taevariiki ega ainult enese rahvuslaseks nimetamisega ei olda rahvuslane. Rahvuslus ei ole ainult silt ega kilp, rahvuslus ei ole ka ainult usk ja maailmavaade, rahvuslus on teod. Mitte ainult kõnelda, kaasa tunda või soovitada, — seda peab olema ja selleks tegusid tegema. Rahvuslus on liikumine, liikumine kindla eesmärgi suunas. Kui seisev on olnud viimaseil aastail eesti elu! Kui ideekehv, piasjades nokitsemine! On tehtud küll tööd, kuid tööd kui orjust. Mitte tööd kui sporti, kui võitu! Ja millest on rõõmustatud? Odavatest lõbudest, söömisest, joomisest, meelelisest nautingust. Ühiskondlikult väärtuselt kõrgemateks tippudeks on olnud isiku austused kahe ja viie aasta

Ujalugu, Piinstof ning Saan.

„Ajalooline tunne ei luba meil neid nimesid muuta, mis kord oleme saanud“.

Uga see ajalooline tunne ulatub Jüri Jänepel paremal korral tagasi ainult kuni aastani 1816, kus ta oma praeguse nime sai, ja ei ole forðagi ära effinud aastani 1815, et näit. tagasi nõuda felleforðset Jänese Jüri nime.

Ma ei footvita fellega mitte Jänese Jüri nimefistestemi jälle omaf võtta, kuid finnistan ainult tõfiasja, et ajaloolisel tundes fiin korraga piir ees on.

Sa fagedasti on see piir meile veel ligemal, näit. kui a. 1816 Jänese Jürist teffinud Jüri Jänese a. 1863 mõifa toapõifits faades ilmale effines Georg Jänese-fena temast a. 1875 arenes mõifafatvalitfeja Georg Bennes, kes oli wäga lähedalt fugulane pärasti-

fefe Georg Hafe't ajaloolife nimega kallistavale aletvikaupmehele.

Siin on juba teis ajaloojärke, — miesfugufest finni pidada? Kas me wast ei loots kuuenda?

Neile meie võõrastfujulistele nimefele, mis meile wabaks lastmife järel anti, tuli päraftpoole riffaliffu lifa, ühendufes rahwa majanduslifu ja hariduslifu tõufuga. Nimefe muutmine oli meil üfswahe õige wiifgas, ilma et mingifugune Alfadeemiline Gmafeele Seltfi nimefe eestistamife toimfond felleks oleks tartwitfenud propaganandat teha ehf abi anda.

*

Sellega ühendufes faks mälesfist, üfs Kurefaarest, teine Tartust. Käifin Kurefaare gymnaafiu-

mis, elafin wana lahte lefe juures. Uhel pühapäetwa hommikul, wiististi 1885., ta astub mu tuppa ja teatab pidulifult wärfifetwal hääfel: „Härra Piinstof palub Teid näha.“ — „Kes see?“ härra Piinf-tof.“ — „Mis Piinf-tof?“ — „härra fumptihmeister Piinf-tof.“ — „Ei tunne; kes ta on?“ — „Noh, Mesifpuu ifka — tuli fofistatw wastus, kas Te fiis ei tea?“ Teadfin küll, Mesifpuu oli noor rätfepa fell, kes mõniforð fäis majas juttu ajamas. „Mifs te fiis Piinstof ütlete?“ — „No kuidas fiis, ta sai fu eifa meist-riks?“

Nii ta oli: fell wõis veel Mesifpuu olla, meistriife see eestifõlaline nimi enam ei kõltwanud. Kes elus teatud järgule pääfes, oli fellega ifeenefest fa oma rah-

teenistusjuubeleil! Mida ülistatakse seal? Juubilaril on väga raske olnud, ta on nii ja nii palju vaeva näinud! Kas Napoleon ka vaeva tundis, kui kuude kaupa sõjaväega reisudel olles ainult väheseid tunde puhkust sai? Ei, vaeva tundis ta alles siis, kui Helena saarel pidi aja surnuküllõõmiseks magama 10—14 tundi päevas. Meie noored vabadussõjalased mäletavad väga hästi, kas oli siis vaeva kui võidukalt peale tungiti. Vaev tuli alles siis, kui rongidel sillad eest lõhutud olid ja päevade kaupa sunnitud oldi ootama nende parandamist. — Meie, noored, võime öelda: õnn, et eesti elu praegu nii halb, nii raske ja korraldamata on, siis on meil ka veel midagi teha. Meie võime leida siin jõukohaseid ülesandeid, meie võime jätta endist jäljed järele, märgid, et kunagi oleme ka elanud. Meid on tarvis, meie ei ole üleardid! Igaüks meist võib midagi, igaüks tahab, kuid vaja ainult teada — mida teha. Mida ohverdada nii, et sellest oleks kasu ühiskonnale ja mitte parasitidele ega haidele! Seda tahabki ütelda [rahvuslus. Rahvuslus peab välja töötama

üksikasjalisema tegevuskava ja leidma mooduseid, kuidas rakendada selle teostamiseks kõiki, kes kaasa tulla tahavad. Ja kaasa tulla tahtjaid pole mitte ainult Tartus ja Tallinnas, kus loodud rahvuslisi organisatsioone, neid on üle kogu maa, siin ja seal löövad tulukesed lõkkele ja ootavad vaid, mil võivad ühineda ühiseks võimsaks, valgustavaks ja puhastavaks leegiks. On tunda jõudu ja tungi, kui jätkub aga samal määral selgust ja oskust teeldimises.

Rahvuslus on ideeline liikumine. Ka sotsialism ja kommunism on seda. Meie ei tarvitse karta seda tunnustamast, sest teame ja usume, et rahvuslus on tugevam ja õigem. Ainult need ei suuda sotsialismi voorusi rahulikult näha, kes kardavad ta võrkudesse sattuda. Kriitilisel hindamisel ja objektiivselt asjadesse süvenemisel kaotab ta oma hädaohtlikkuse — nagu kardetavaim lõhkeaine asjatundlikul käsitlusel. Aga tal tuleks loobuda klassivaenu õhutamise ja klassivõitluse organiseerimisest. Loobuda kodusõja ettevalmistamisest, seega — loobuda täielikult, tegelikult ja põhimõttelikult rahvus-

riigi vastasusest. Kes sotsialistidest seda ei suuda — otsustagu ometi lõpuks ja mingi sinna — teisele poole aeda ja jätku rahule need, kes siin pool aeda end korraldada tahavad. Saabugu kodu- rahu — ülesehitamiseks.

Järgmine samm — loobugu sotsialistid omast ortodokslikust usust sotsialismi kohasusse eesti rahva jaoks. Jätku vabaks võimalus tulla ka teissugusele küsimuse lahendusele kui ette nähtud Marksi lehekülgedel, lahendusele mis saadud arvesse võttes meie, eesti rahva, tegelikku olukorda.

Ja nüüd rahvusluse ülesanne — välja töötada oma kava sama küsimuse lahendamiseks, mille jaoks sotsialismil oma programm on ja mis moodustab sotsialismi ainukese kardetava relva — see on õigluse maksmapanek ühiskonnas ka majanduslikes vahetkordades.

Olgugi et see küsimus nõuab laia ja põhjalikku käsitlust, ei või meie siiski teda täiesti puudutamata jätta, kuna tema areenil tuleb kord rahvusluse ja sotsialismi suurvõitlus.

Meie praegune majanduslik kord, mis baseerub meie maks-

tuuse muutnud ja näitas seda sagedasti ka väliselt nime muutmise eest moonutamise ega.

Õigem ütelda: rahvuse mõiste oli tume, tunti ainult seisuste vahelisi; ühel pool „talupoeg“, neid oli ka linnas, — teisel — „faks“. Sõnad eestlane, fakslane olid harva kuulda; kui teegi neid erandina tarvitas, siis faksas tähenduses kui talupoeg ja faks. Rahvalugemisel (1881?) lasis Kuresaare pefunaine, ema oma rahvuse näriks „eestlane“; poja rahvuse näriks — fakslane; „ta on ju kingseppmeister.“

Sarnaseid nimemuudatusi võitfin üffinda Kuresaare tuua pitema rea, kuid ma tahaksin suvitada sinna veel tagasi minna ja sellepärast jäägu sellekohane nime de ajalugu puudutamata.

Ning oma hääst tuttavast, hr. Mesipuust, kuulen, ta ei olevat Piinistoffi iffagi omaks võtnud, olgugi et Mesipuu meistrite mu-

perenaife arvates hästi ei võlvanud.

*

Meil oli ühetvahe iffagi õige vähe julgust me ise olla. Ning ega ta ferge ei olnud näit. eesti teelt kõnele da ajajärgul, kus faks Tartu foorilõpetajat felle tegetuufe eest Resource aiaft väljja juhiti „fääraste ivanemuinistidena“. Ja fääf, kõrgete puude ivarjus oli nii mugav fõndida.

„Oleme muidugi eestlased, tes feda falgab, kuid miks inimesi äritada oma talupojalikkusega!“ Sel talupojalikkusel olid õige atvavad piirid, ja mõnelgi lapsel oli veel hiljuti „hirmus saladus ivarjata“, nimelt et ta „ifa põlvne ne õigusepoolest eestlastest“.

Talupojalikkuse hulka käifid ka eestifõlalised ristinimedki, mõne maalt tulnud inimese atavistlikud tunnusmärgid. Need opeeriti linnas, eriti fooris, harilikult väifefe ivaeivaga ära. Mih-

tel ei jõudnud õige foori uffest fiffegi, kui ta juba Michel'iks ülendati; ja teadusliku aukraadi vääriliffets fandjats ofutus fõige pigem Michael. Ja kas on teeni Riisa kunagi väljja astunud Tõchterfehule fuureft-uffest.

Örenzstein oli Vadu ainult oma ivastaste fuus, ja niifama nimetati üht tuntud trahtersniffu, kui ta ülfõpilastele võlgu ei annud; muidu nad olid mõlemad Adolf.

¶ Ning Jaan! Oftefohe traagiline faatus, ifeäärans ivael meie noortele teoloogidele, felle wiimafets eelainefes enne lõpuetfameid loeti fihlamine.

„St. Petersburger Zeitung“, kui ma õigesti mäletan, oli eestlastest ja lätlastest teoloogide moraalifets fohufets teinud p. m. et nad enefele faafad fofiffid mitte Eesti mõldrite jne., ivaid Saffa perefondadest. Nii nad ofalkki võifid parandada feda omata-

val tsiviil ja pärandusõigusel, on nominaalselt puhtkapitalistlik ja individualistlik. See kord jätab võimaluse ühel ühiskonna liikmel, kel on teatav omadus (kapital), omandada teise liikme töövilja, ilma et omandaja tarvitseks selle juures vähematki vaeva näha. Näiteks: mittetöötav isik asetab päritud rahasumma pankka, kes seda valitseb, töötajale protsentide vastu välja laenab ja osa protsente mittetöötavale üle annab. Teisest küljest — töötavatel ei ole tegelikult võimalusi hoiduda sellisest töövilja kaotusest, sest vastasel korral satuksid nad veel suurematesse raskustesse. Meie jurisprudents ütleb, et kõik see sünnib mõlema poole, sellega ka kurnatava töötaja vabal tahtel ja kokkuleppel, ega seepärast pole kellelgi õigust siin midagi ette heita ja ülekohtuks tembeldada. See seisukoht pole aga õige. Me teame vanasti olukordi, kus inimesed ka „vabal tahtel“ ja „kokkuleppel“ olid sunnitud end orjaks andma, sest vastasel korral ähvardas näljasurm. Ja praegugi: kuhu läheksid maata inimesed, kui

kõik maailma maa- ja majaomanikud ühekorraga paluksid neid lahkuda oma pärisomanduse pinna? Juriidiliselt ei saaks siin „midagi tetta“. Et selline piiramata eraomanduse vabadus tegelikult pole mõeldav, oli sunnitud tunnustama ka vana kord ise: oli keelatud võtta üle 12% ka vabal kokkuleppel, kes seda siiski tegi, sai karistada. Meil Eestis, kus elujuhtimise praktika veel puudus, arvati võimalikuks sellest mõistlikult kitsendusest karistamatult üle astuda ja võeti, ühiselt kokkuleppel seadust vaikselt rikkudes, 18—24 protsenti. Kuid elu tasus kätte — laenajad ei jõudnud nii palju maksta, ja et neid palju oli, siis said nad omale varsti poliitilised eestkostjad, kes „vabasse kokkuleppesse“ seadusandlikult vahele segasid ja isegi enne lubatud 12% kaheksa peale alla viisid. Ning ka üks ajaga kaasa sammuda tahtev rahukohunik oli kohe oma laua kalevi alt vana seaduse „avastanud“ ja 16% võtjale karistuse mõistnud.

Sotsialism ja kommunism nõuavad kõigile ühtlast tööd ja üht-

last tarvitamist. Kellelgi ärgu olgu rohkem kui teisel, kellelgi ärgu olgu parem. Kõik maa ja masinad on ühiskonna omad, iga and läheb ühisesse kassasse iga üks saab ühisest katlast ja ühe suutasa. Et seejuures kaob aga tööle innustav võistlus, töötamise vabadus, väheneb vastutustunne, kasvab hooletus ja laiskus, siis on tulemuseks see, et töötaja palk võib langeda isegi alla selle, mis tal üle jäi varemalt, kui ka „kurnajale“ osa oli maha arvatud. Õiglust on küll rohkem, aga süüa vähem. Vene tööline produtseerib 1 dollari eest ja saab selle kõik omale. Ameerika tööline produtseerib 6 dollari eest ja 3 sellest läheb kapitalistile. Kumb tööline on rohkem saanud? Me ei tohi unustada neid kultuuriväärtusi, mida võimaldavad omandada 2 lisadollarit päevas.

Me näeme, et ei puhas kapitalism, ega sotsialism ei ole vastuvõetavad. Ja tegelikult elus ei olegi meil puhast kapitalismi (suur osa „era“ taludest, „era“ pankadest ja „era“ tööstustest on Eestis faktiliselt riigi omandus, samuti

fupüüdmise pärispattu, mis neid fiufas ja fiufus Liivimaa firitu mõifatesse. (Eestimaale ei pääsnud nad ka fihiustingimusefi täitmisega mitte; teifelt poolt andis fee pühavaim, kes sel ajal õpetaja fohtadele futfus, eestlasele mõldriigi tütreft naife andeks, kui ta oma tegu fahetufes näit. mõnel Wolga Gaffa fogudufe fantõlii).

Uga kuidas ja efined oma pruudi ehf selleks määratu ees — nimega Jaan! See on ju puhhas protvofatfioon, õeldaks nüüd kuid fiis ei olnud fee sõna weel hästi tuttatõ.

Jaan kuuluf paremal forral felle „Armer Jaani“ feltfõnda, felleft „Oberpahlfche Freundfchaft“ laulab. Harilikult tõi Jaan ühes tõfati lõhna ja mahorka fuitfu.

Mäletan kuidas kurtis mulle a. 1888 armas ülifooli sõber, foofafüdamlik lifamaalane, misfugufes hädas ta on oma nimefaardiga. „Ma ei tõi ometi finna trüftida Jaan ja fiis faardi faata

felle ja felle profesfõri perefõnda, kes mu wastu iffa nii lahked on olnud.“ Ei, ta tõesti ei tõidnud, — fee oleks olnud protvofatfioon. Olgu weel Juhan, felleft oleks pea märkamata arenenud Johann, kufst on ainult fann edafi Johanneseni. Uga Jaanift ofte teel Johanneseni, fee oli ometi liig piif hüpe, feda sõber ei tahtnud ja nimefaardile tuli kompromiffina täie ristinime asemel ainult „J“.

Teifed Jaanid felleft piifast hüpeft mõõda ei pääsnud ja ristiti, kui mitte warem, fiis fihiustfaardil, Johanneseteks.

„Baistu Jaan“ elas küll oma ristimise nimega edafi, kuid ainult poolikut elu, finodi mitteametlikuf ofas, meeleolul, kus autwärt Kambafes'eks; ametlikuf ofas tunti ainult Johanneset.

Alles Jaan Lõnisson, kes mujalgi protvofeeris, tartõitas nimefaardilgi oma täit ristinime ja

fee leidis ühemeelfet wastutõõmift ringfõndade poolt, kes muidu hartwem ühel meel olid: juba wärfirütm nõudis „Wiiefajatuhande kuradi“ laulus tingimata Jaan der Oberfte der Teufel, kuna Johannes finna fugugi fiife ei oleks mahtunud; ja teifelt poolt, ega Johanneseteks muutunud Lõnisson iffagi teid ei oleks fuutnud murda Jaanidele.

Selpool wähe lifafugemeid felle ajaloolife tunde teffimifele, mis meil ei luba nimefid muuta.

Nime andmine on peremehe õigus olnud küll juba Moofefe efimefe raamatu teifes peatükis, kuid meile on fee õigus alles hiljuti uuesti awanenud.

Kas meie nimede ajalõõs ei algaks wähemalt uus ajajärf. kui neid loõfs mitte teiste õtfeõhene ehf faudne tahtmine, ühendufes meie oma nõrfufega, waid tunne, et oleme tõõsnud ife enefe peremeesteks?

Õõfar Kallas.

kui Venes puhast marksismi. On tarvis leida vastuvõetav, nähtavasti mingi vahepealne vorm, mis ei pea sugugi olema teoreetilise aluseta olupoliitika. Et midagi muud, peab klassilise sotsialismi ja puhta kapitalismi ka eesmärgiks maksab seada, selleks annavad lootust paljud välismaised teoreetikud.

Ülestõstetud küsimuse lähem selgitamine on tähtis. Ja rahvuslus peab selle tegema oma ülesandeks. Kui ta lahendab praegu sotsialismi toitva sotsiaalse õigluse küsimuse, siis suudab ta täiel määral astuda sotsialismi asemele ja muuta viimane ülearuseks. Kui ta seda ei suuda ja ainult „vana maailmakorra“ kaitsmisele asub, siis on ta kaotus sotsialismile kindel, sest keegi edumeelne ja idealist ei taha kaasa minna tagurlusega. Veel enam, kui rahvuslus ei suuda lahendada seda küsimust rahuldavalt, siis ei saa ta milgil kombel viia ühe mütsi alla võistlusele valmistuvaid klasse ega ära hoida ähvardavaid hädaohte. Sest selge on, et kõik sotsialismiga ei ühine, teisest küljest jälle, et sotsialistid omast ka loobuda ei taha, kuni pole asemele panna paremat.

*

Sotsialism ja klassivõitlus sobisid meile, kui olime võõra võimu all, meie rahvus kuulus kõik rõhutute klassi ja leidis toetust sama riigi teiste rahvuste rõhutud klasside poolt. Nüüd on meil valitus ja võim oma käes, kelle vastu peaksime võitlema nüüd? Kelle

vastu olla opositsioonis? Klassivõitlus on sulase, moonaka enesekaitse abinõuks. Temale on andeks antav ta vastupanu ja hädaldamine kui teda rõhutakse. Vabale inimesele aga klassivõitlus ei sobi. Ja meie oleme ju vabad, peremehed omas riigis. Meil ei tarvitse urgitseda ja õhnestada oma korda, kui ta halb, põranda alt kunstlikult — meie võime muuta mis vaja avalikult. Ei oleks nagu hästi arusaadav, miks haritud inimesed hakkavad klassivõitlejajaks. Siin on kaks põhjust. Esiteks — mitte kõik ei ole sündinud vabaks, ise oma peremehes. Mõnel on enese alaväärtuslikkuse tunne nii suur, et tunneb õndsust ainult tagakiusamisest — kas või ettekujutatavast. Teised aga lähevad klassivõitlejajale palgalisteks juhtideks, sest seal on karjääri tegemine kerge. Olgu, see pole hukkamõistetavam teenistus kui palju muud, kuid ärgu nad nõudku, et siis nende sõnu alati tõena võetaks. Olgu parem nii otsekohesed, nagu mõni kirikuõpetaja, kes ristib koguduse lapsed küll Jumala nimel, kuid ise Jumalat ei usu ja seda ka ei salga. Ei sega oma ameti- ja eraasju.

*

Käesolevas ülevaates nägime, millised on meie kahe ilmekama ja jõurikkama ühiskondliku liikumise kokkupuute ja kokkupõrke punktid. Kuid neil on ka ühiseid vastaseid, kelle vastu võideldes nad osutuvad kaasvõitlejajaks. See vastane on tuim ja

ideetu osa meie ühiskonnast ja egoistlik pool meie enda isikust. Rahvuslus ja sotsialism nõuavad ohvreid kaugemate hüvede saavutamiseks, mis saavad alles aastate pärast ja mida kõike meie isiklikult ehk ei näegi. Egoism, õieti rumal egoism aga nõuab, et kulutaksime oma vaimlise, füüsilise ja ainelise energia ainult maisetele ülesannetele — kas kogumisele ja kokkuahnitsemisele ainult oma kasuks ning võtmisele ja kiskumisele teiste käest, või jälle raiskamiseks tühjadele või koguni kahjulikele naudingule. See egoism on ideelisuse vastane. Ideelisus peab siiski leidma teid, kuidas ka egoismi enesega kaasa tõmmata, sest egoism on suurim liikumapanev jõud inimeses. See ei ole võimatu, sest idealism ise ongi terve, kaugele nägelik egoism. Ta erineb vaid sellega, et püüab võita kõrgemaid väärtusi, milleks on kaasinimeste armastus ja lugupidamine meie vastu ning võimalus ainukeseks igaveseks eluks — edasielamiseks tulevaste põlvete südames. Kui meie ei taha kaotada neid varandusi ja sellega enesele ränka kahju teha, siis peame alati olema tähelepanelikud kaasinimeste õiguste ja huvide vastu oma maisemate püüete teostamisel, rikkuse võimu ja kuulsuse hankimisel. Sellepärast — sama tähtis kui ideaal, on ka taktika ja sama tähtis kui eesmärk, on abinõu.

Herman Evert.

LAHTI VÄÄRNIMED E PATUST!

Eesti Vabariigi kalender näitab 14. aastal. See tähendab m. s. ka niipalju, et need lugupeetud naised ja mehed, kes sel aastal saavad täisealisteks või peatselt loodavad saada, olid riigi sünnihetkel 4—5 aastased põnglased, kelle lapsemeelad vaevalt taipasid hetke suurust täiel määral. Nad mäletavad ka, et kogu nende kasvamise ajal on sündinud suuri ümberhinnanguid, meis endis ja meie ümber. Alguks nad võib olla oskasid tähelepanna ainult seda, et ponkside ja postmarkide pealkirjad muutusid loetavaiks, et rahad trükiti eesti keeles, kuid hiljem kuulsid ja nägid, et täna-

vate ja platside nimed eestlasti, laevadele anti muistsete vägimeeste nimed, et soldatist sai sõdur, paravosist vedur ja palju muud sellesarnast. Need kes olid juba sirgunud suuremaks tundsid isegi teatavat heameele kihku ja enesevääruse tõusu, teatavat uhkustki, et oleme nüüd iseiseiv rahvas, kes oma ümbruse olevusi ja esemeid võib nimetada säärase omakeelse nimetusega nagu ise soovime. Kuid seejuures unustasid nimeandjad ennasi, ja mis veel andeksandmatum — oma järelpõlve. Ristiti laevu, tänavaid ja avalikke platse, kuid unustati, et see kõige lähem,

oma enda pere, tulevane eesti rahva nimekandja, kannab otsaes veel avalikult mingit made in germani importkauba märki. Unustati et oma Mai või lüri kodus oskavad vaevalt väljendada, veel vähem aru saada mõnest mõisa tagaõues sepiõues väärnimist. Rahvas on alateadlikult kuid tabavalt tõlgitunud oma sugunime väärtust nime tades seda laialdaselt väärnimeks. Ja võõrad need võõrpäritoluga nimed tõepoolest ongi. Ei saa ju selles olla kaht arvamist kui tahame või julgeme selle mõtte mõelda lõpuni: Me

teame, et kogu maailmas on üksainus rahvas, kes räägib eesti keelt, peab seda oma emakeeleks, kuid kannab seejuures südamerahuga võõrast päälkirja. Me nimetame kõiki oma ümbruses leiduvaid olevusi ja esemeid emakeelsete nimetustega, mis painduvad meie keelereeglite alla, kuid iseendid me nimetame ja laseme kutsuda teistel mingis võõras keeles, mille olemus meie emakeelest sama kaugel, kui Läänemere idakallas Preisimaast. Me vihasume kolledasti kui meie Tartut juletakse nimetada Dorpatiks, kuid meil ei ole midagi selle vastu, kui sõbrad meid mitu korda päevas, aastate jooksul austavad mõne ilusa saksa „landschafti“ nimetusega, ehk mõne burgi või bergiga milliseid meie isaisad uneski pole näinud, sel ajal kui neile need nimed anti. Kas ei ole see siis väär? Kuid siin on vastu vaieldud: nimi on ju ainult nimi ja ainuühtsaks jääb ikkagi nimekandja isik— ehk teiste sõnadega, nimi ei rikkuvat meest. Vastuvaidlejale võib vastata, et isiku nimi pole siiski nii vähese tähtsusega kui ta ehk esialgu näib. Ta pole ükski mingiks vallaliseks sildiks, millega üksikut massihulgast eraldatakse, vaid suurel määral tüübitunnuseks, mis niivõrt kokkukasvanud üksikindiviidiga, tema pere- ja sugukonnaga, et selle kõla kuulates meis tekib samal ajal kujutlus nime kandvast isikust või sugukonnast, kujutlus kõige tüübilisemas joontes. Nime ja nimekandja vahel on ikka teatavat geneetilist sidet. Kuid see on ju vastuvaidlejale endalegi selge, nii selge, et seda väidet on argumendina kasutatud nimede eestistamis-liikumise vastu. Siiski selle argumendi-relva teine tera on sihitud nime võõrapärasuse ja selle kaitsjate vastu. Küsiks, miks lasete teie tüüpilised eestlased ollatahtvad kodanikud oma isiku ja sugukonna tüüpi piiluda võõra sildi tagant; pange käsi südamele ja tunnistage avameelselt, millised on need sidemed mis teid köidavad nende igapäev kuulnud ja paljudele antud šablooniliste võõraste (peamiselt saksa) sõnadega, mis peavad sümboliseerima teid ja teie sugukonda, mitte ükski olevikus vaid ka tulevikus, võib olla läbi aastasadade. Kas näete sidet selles, et teie esivanemad olid võõrast algupära, või et nad tahtsid põhjusel või teisel olla kuidagi võõra päritoluga; või selles, et nad olid mõishärra lemmikud või põlgusealused — ehk et nimest võib järeldada nimeandja kehvat või rikkamat luulelendu? Tõsi, üks side on ju kaaluvam — see on teie perekonna side, perekonna traditsioon. Kuid, kui teie isaisad said tublideks meesteks, olles mingid Bergmannid või Reinthalid, siis kriipsutate veel

eriti alla nende tublidusele, kui nende teenete mälestuseks eestistate oma nime. Me kõik teame, et isaisade loodud aeg on minevikus ja et me tahame luua uut ja paremat. Tahame teadlikult parandada nende aegade, oludest tingitud vigu. Me ehk hindame liiga üle omi perekonna traditsiooni ja poeme omas kahvatus ütskõiksuses lihtsalt nende taha peitu. Meie sugunimi ei seo meid enamail juhtudel kuigi kauge minevikuga ja pääleegi on meil kirjaoskaja rahvana teisigi abinõusid oma sugukonna traditsioonide säilitamiseks päale nime (väärnime) enda. Tõsi, meil on nimekaid seltskonna-, riigi- ja kultuurtegelasi, kelle teened ja nimi nii lähedalt seotud rahva mineviku ja olevikuga, et selle muutmise oleks tülikas. Olgu nii! Kuid meil lugupeetud isadel on ka tütreid ja poegi kelle tee alles algab, ja kes alles peavad looma iseseisva rahva pärimuspatidest puhtad traditsioonid. Puhtast isa aupaistest ja nime maagilisest mõjust edasijõuda oleks küll pisut alandav atestaat algavale noorele mehele. Tühi traditsioon ei lütle endast ka midagi, kui sellel puudub elustav, elumõtet kandev sisu. Noore, algava rahvana me peaksime tulema kord teadvusele, et meil õieti puuduvad veel oma kultuurilised traditsioonid ja et meie neid ise peame veel looma ja endas kasvatama. Endistest võikem vaid neid, mis on säilitanud oma mõtte ja sisu, kõik muu tuleb alata a-jähest! Võetagu seda arvesse ka nimede eestistamise nõude puhul; loogem ka siin oma nimede traditsioon, mis sisult ja välisvormilt vastab meie rahva psüühile¹⁾. See ei ole mingi kardetav revolutsioon meie vabariigi loomisaktisiooniga võrreldes. Oli ju riigi loomine suureks murranguks senistele harjumustele ja tõekspidedele. Lülisime end valla poliitiliselt Vene suurriigist ja vaimiliselt otsustasime saada vabaks balti hallitanud haputaignast. Miks peaks siis meie perekonnanimede traditsiooni muutmise õigele alusele olema mingi patt esiisade vere vastu? Sõjas enamlaste ja landeswehri vastu ajas eesti mees end lõplikult püsti füüsiliselt; iga vabariigi aastapäev olgu meile selle kangelaste mälestuspäevaks, kuid samal ajal ikka ja uuesti sümboliseeriks protestipäevaks kõigi liigselt aheldava võõrapärasuse vastu, mis meile kleepub kõntsana võõra võimu aegadeist. Mida varem sest vabaneme, seda kergem on vabastamisprotsess ise; ootama jäädes võib sest kujuneda jälle mingi üllas traditsioon, mille puudutamist loetakse häätooni haavamiseks. Teeme sest

1) Mitted muudetud nimed meie illikooli õppejõudude hulgast tõendavad, et meie keelel on ainek ja paenduvust küllalt sobivate omapärase nimede loomiseks. (vrdl. n. Saareste, Mägiste, Haliste).

järelduse nime-degi muutmise suhtes: Praegu on eriti akadeemilisel noorsool võõrapärase nimede eestistamiseks viimane aeg. — Aastakümme edasi leitakse end oma nimega olevat samas suhtes, nagu vanempõlv tänapäeval. Tunnistame selle otsekohe tarvilikuks ning astume otsustava sammu juba lähemas tulevikus!

Sugunimi on tüübitunnuseks. Nii see on sääl, kus rahvaareng on käinud loomuliku rada. Igal rahvusel on domineeriv hulk tüüpilisi perekonnanimesid, mida kuulates võid otsekohe määrata üksiku natsionaalse kuuluvuse. Nimi on sellasena osa iga rahvuse üldilimest. Nimede — juhulikult saadud võõrnimede — järgi otsustades kujutame ennem küll mingit maailmasõja aegset rahvusvahelise koosseisuga vangilaagrit, kui homogeenset rahvust. Iga saksa provintsi linna kerjus kannab saksa nime, kui ta ainult kuulub saksa rahvusse, meie, sageli rahvusvahelise kuulsusega meeste kohta ei saa aga keegi öelda nimejärgi millisesse rahvusse ta kuulub. Nii segi oleme löödud oma nimede kultuuritusega. Ja milliseid vastuoksusi leidub veel lähemal vaailusel. Meil on arenenud teatav süsteemitunne end ümbritsevate esemete ja nähete suhtes. Vaatame et ümbruses valitseks kord, et mõblitükid toas ei oleks stiililt otse karjuvas vastolus, kuid oma saksa- või venepärase sugunime kõrvale poetame oma pojale või tütrele kas või eesl paganuse aega kütündiva rahvusliku nimepärlit. Nii singa-songa võivad asjad minna, et pillikult öeldes, eesnimi põlvneub Uuralidelt, sugunimi Alpidelt. Peaksime tõsisemalt mõtlema siingi järjekindlusele ja tulema arusaamisele, et vanad võõrapäraseid perekonnanimesid on lihtsalt iganenud ja nende asemele tulevad võita uued!

Olgem akadeemilised kodanikud, naised ja mehed suunanäitajaks, tee-rajajaks; saagu nimede eestistamise liikumisest üks tähtsam punkt rahvusliku liikumise programmist! Nii julgusetult ja lootusetult seda asja liigutada, nagu see on sündinud tänini, see küll hääd tunnistust meie nooruse innust anda ei taha. Meil peab jatkuma julgust ja tahet tegudeks, tegudeks, mis valmis murdma kõiki iganenut, valmis ehitama uut tulevikku, mis oleks vaba eestkätt senistest väärtraditsioonidest, ja mis vastaks sisuliselt meie tõelisele olemusele. Meie esimene samm sel teel olgu vabanemine vääradest võõrnimedest. Nende säilitamine on patt arenguseaduste ja tuleviku vastu. Seepärast: „lahti väärnimede patust!“

Gustav Ränk.



Akadeemilise Rahvusliku Kultuurühingu nõukogu.

I r i d a (pahemalt): E. Kurema (abiesimees), R. Tasso (kirjatoim.), H. Raudsepp (esimees), A. Müür (abikirjat.), I. Tõnisson (juh. liige). II r i d a: I. Steiberg, R. Sõber, A. Peri, E. Siitska, P. Kanarik, V. Pärtelpoeg. III r i d a: V. Soo, J. Ots, J. Hannibal. Puuduvad: E. Veidenbaum, B. Karro, E. Promm, F. Riikman, E. Roger, E. Tikenberg.

RAHVUSLIKUST SOLIDARISMIST.

1. Kui maailmasõda võib ühelt poolt vaadelda hiiglavikatiga miljoneid inimesi niitva surmana, siis teiselt poolt on ta kui Trooja hobune, kelle sisikonnast välja puistus ennesõjaaegsele ametlikule rahvusvahelisele elule tundmatuid üksusi — rahvusriike. Moodne rahvus kui poliitilise elu reguleeriv printsip on saanud pärast maailmasõda universaalseima ja ofitsiaalseima tunnustuse. Kui ennemalt oli riike üksikute dünastiate jaoks, oli riike, milliste ülesandeks oli ühendada rahvaid usulisteks eesmärkideks, siis on tänapäev valitsevaks vormiks rahvusriik. Riik kui kõrgeima võimuga varustatud ühiskondlik vorm on nüüd rahvuse teenistuses. Rahvusriikide paljunemisega samal ajal pandi alus ka uuele sünteesile — Rahvaste Liidule (õigemini peaks ütlema Rahvuste Liit, sest ta ametlik nimetus on *société des nations*, mitte *s. des peuples*), mille sees rahvused peavad solidaarsuse alusel koos töötama ja tulevase sõdasid ära hoidma. Seega siis töötavad Rahvaste liidu liikmed solidaarsuse tähe all inimsuse huvides ja selle kõrge ideaali poole püütakse üksikute rahvuste alusel.

Missuguse tähe all peab toimuma rahvuste sees liikumine, mis edendaks rahvust, kui inimesoo ideali teostamise alust?

Inimeste mõtted on ekslenud kahe vastukäiva printsipi vahel: ühest küljest püüd täielikule vabadusele ja iseseisva isiksusele — täielik individualism millega kaasas käib egoism; teiselt

poolt isiku allutamise püüd üldise hüve nõudeile, isiku absorbeerumine ühiskondlikusse kollektiivi. Liberalism ning individualism võistlevad sotsialismi ja kollektivismiga.

Kas inimesoo praegu tähtsaim rühmituse vorm, rahvus, edeneb paremini ühe või teise printsipi rakendamise juures? — nii moodi tuleb praegu küsimust asetada, teiste sõnadega on ühe või teise valik meetodi küsimus, mida tuleb asetada suhtumuses antud ajaloolise momendiga. Kuid võib-olla saab selle dilemma sarvede vahelt läbigi peaseda.

2. Vaatamata individualismi mõiste ebamäärasele ja mitmeti mõistetavale tähendusele, on siiski kõik nõus, et individualismi teooria jaoks on ainsaks reaalseks ühikuks indiviid; ühiskond ei oma ega võigi omada indiviidide huvidest erinevaid huve; õigus on ainult indiviidi heaolu teostamiseks, ta autonoomia ja vabaduse kindlustamiseks, ta vabaduse täielikema arenemise kindlustuseks ühiskonnas. Individualismi täielikuks maksvusele peasemiseks on vaja inimesiksuse vabastamist igasuguseist, nii võimu, kui traditsiooni köidikuist. Selleni on kõik individualismi proklammeerijad üksmeelsed, kuid siit peale on lahkarvamusi: mõned arvavad, et piisab vabanemisest usust; teised arvavad, et peab inimese kasvatus puhastatama vanust eelarvamusist; äärmuslased nõuavad vabastamist seadusest. Individualismi filosoofid ei piirdu ainult puhta filosoofiaga, vaid

laiendavad omad uurimised ka teistele väljadele: majanduslikule, poliitilisele, õiguslikule. Majanduse alal individualism toob tagajärjeks kitsendamata võistluse, tuntud printsiibi *laissez-faire*, *laissez-passer* maksvusele pääsu, piiramata intresside kokkuleppe jne. Poliitikas individualism väljendub negatiivse vabaduse mõiste teostamises, s. t. et riik peab piirduma sellega, et garanteerib indiviidile teotsemise ta arusaamise järgi ja kaitsema vabadust teiste kaaskodanike sissetungi vastu tema sfääri.

Teine süsteem väidab, et riik peab juurteni kaotama majandusliku egoismi, peab eraisikult võõrandama tootmise vahendid ja teda ümber kasvatama, suundades üksikute isikute energia üldise heaolu teenistusse.

Pärast feodaalset korda majandusliku vabaduse idee avastuse aegjärgu Smithi ja klassikalise kooli õpetused, mis miinimumini vähendasid riigi segamise majanduslikku ellu, vastasid tol ajal kõige paremini aja nõudeile: eraisikute algatusega ja loominguga toimusid imed. Vastavalt majandusliku liberalismi suunale ka riiklik kord kohanes kodanike vabaduse, võrdsuse ja võõrandamatute õiguste kaitsele. XIX sajandi õigusteadus kujutas ühiskonda, kui vabade majanduslike isiksuste kogumit, kuid ignoreerides sotsioloogia andmeid, unustas ta grupilise, klassi ja kollektiivse printsiibi ja ka rahva kujutas ta kui üksikute indiviidide lihtsa summa.

Nii siis ka juriidiline individualism täiendas majandusliku ja poliitilise liberalismi ideoloogiat. See on ühiskonna ja ta majanduse individualistlikult korraldatud süsteem, mida nimetatakse liberalismiks.

Kuid liberaalse korra sisemuses valmisid sügavad muudatused. Liberaalsed parteid ärkasid aga nagu unest, kui tööliste ametiühingud astusid võitluse positsiooni ettevõtjate vastu, kaitstes oma klassi kollektiivseid huve. Riik lakkas olemast passiivne pealtvaataja ja hakkas osutama enam aktiivsust, kord allutades võitlevad rühmad sunduslikule korrale, kord võttes oma kätte tootmise vahendid, kitsendades sel kombel majanduslikku ja sotsiaalset vabadust.

Kui tänapäeval individuaalne huvi jääbki majanduse peatõukejõuks, on ta kõrvale omandanud üha tähtsama koha grupi huvid. Sellega seoses kaotab ka lepinguvabadus oma tähtsust (dikteeritud lepingud, kollektiivsed lepingud). Ka omandus kaotab oma puhtindividualistlikke jooni; nii teaduse kui ka tegeluses vaadeldakse teda juba kui ühiskondlikku funktsiooni, kohustist (Saksa Põhiseadus, fašistlik kontseptsioon). Äriilmas ei ole vabavõistlus enam valitsejaks. Ka tarvitajaskond organiseerub (tarvitajate ühingud, kooperatiivid jne.). Kui võrrelda moodsat ülikapitalistlikku korda liberaalse režiimi tüüpilise vormiga, siis võime näha, et ühiskondlike n. n. looduse-seaduste valitsemise asemel on astunud teataval määral teadlik majanduselu juhtimine.

3. Liberaalsete õpetiste vastandiks on sotsialism ja kollektivism, mis eitab individualismi kui sotsiaalse ebavõrdsuse ja isiku ekspluateerimise allikat. Tootmisvahendid peavad kuuluma ühiskonnale, kes juhib majandust kindla plaani järgi. Võistlusel pole enam kohta puhtsotsialistlikus korras.

Ühelt poolt võime aga näha, et sotsialislikku korda pole teostatud üheski riigis, mis vanemate sotsialistide järgi peaksid nüüd selleks küpsed olema. Teisest küljest osutab sotsialismi süsteem sääraseid puudusi, mis ei luba tõsiselt loota ta teostumist. Pole siinkohal võimalik esitada sotsialismi vastu toodud väiteid, vaadatagu kas või ainult Liefmanni, Le Bon'i ja teiste töid. Peapuuduseks on tal see, et ta arvestab inimesega, nagu see olema peaks ja mitte sellise inimesega, kes praegu elab ja keda me sarnasena tunneme kirjutatud ajaloo algupäevist.

Liberalismi süsteem on end läbi elanud, sotsialism kuulub võib olla ettenägematule tulevikule.

4. Õiguses ja majanduses viimaseil aegadel toimunud muudatuste tähelepanelik vaatlemine ja kõrvutamine osutavad meile sihte, milliste suunas peame liikuma.

Omandusõigus, mis ka praegu on majandusele aluseks, on võtnud ühiskondliku funktsiooni jooni. Selle kõrval korporatiivse põhimõtte areng suurendab üksikuid koondavate assotsiatsioonide tähtsust. Prantsuse revolutsioon kaotas kutseühingud, kuid nüüd kutsutakse neid kõikjal ellu juba riiklik soodustusel. Riigi ja isiku vahe peal tekivad suured organisatsioonid. Seespool neid organisatsioone on indiviidid solidaarsed ja seda solidaarsust sanktsioonivad juba seadused. Solidaarsuse kui moraalse põhimõtte kõrvale tekkib juba organisatsioon solidarismi alusel. Kui ühest küljest on läbi löönud solidarism kutsehuvisid taotlevais organisatsioonides (kollektiivlepingud, töösturite mitmesugused liidud ja ühendused), siis võime tähele panna solidarismi tekkimist vastandorganisatsioonide vahel üldise tootmise huvides (tööaktsiad, majandusliku rahu organisatsioonid, palgateooria *Carta del Lavoro's*, tööesinduse osavõtt üksikkäitise valitsemises, kuigi see viimane vorm tehniliselt võib olla otstarbekohane pole ja soovitam ta asendamine tööesinduse osavõtuga töötamisprotseduuri suundamise suhtes tööandjate ja töövõtjate liitorganisatsioonis, milline küll meil praegu veel puudub).

Paralleelselt sellele liikumisele loodakse mitmel pool sunduslikud töökohtud, mille korrapärane funktsioneerimine peab kõrvaldama tarviduse enesekaitse järgi (lock-out, streik). Näib nagu võiks klasside huvisid lepitada ja klassisõda vältida. Just raskemal kriisi aegadel ühendab ettevõtjat ja töolist ühine huvi — käitise edasipüsimine, samuti kui sõja ajal rahva seesmised vastolud vaibuvad ühise hädaohu ees. On tekkinud aga uusi huvide vastuolusid, näit. rahanduse ja

tootjate ringide, tootjate ja tarvitajate vahel jne. ja ennäe! viimasel ajal koguni linna ja maa vahel. Kui Labriola ja Lenini arvates tööliskond isenele jäetuna ilma virgutajateta ei lähe ameti — ühisuslikust liikumisest kaugemale klassivõitluseni, samuti ka neist uutest vastuoludest mõned on kihustöö viili, mis aga kõrvaldatav koguni väliseist tingimustest, näit peekoni hinna tõstmisest välis-turul.

5. Seega siis senine arengkäik näitab, et on tekkinud uus ühiskonda reguleeriv süsteem — solidarism. Ja just solidarism rahvuse kui kõrgeima organismi teenistuses. Rahvus on organism, mis oma eesmärkidelt ja teotsemisvahenditelt on kõrgem teda koostavate üksikindiviidide ja nende rühmituste omadest. Ta on kultuuriline, majanduslik ja eetiline üksus, mis teostub ja edeneb solidaristlikult korraldatud riigis. Rahvuslik solidarism arvestab olemasoleva inimesega nagu ta on, kuid jämeda egoismi nurgad ta silub oma õigusliku korra ja organisatsiooniga ja rahvusliku-sotsiaalse kasvatusena. Rahvuslik solidarism tunustab tõsiasja, et majandusliku edasipüüdmise virgutajaks on omandus, kuid seda tuleb kaitsta ainult siis, kui omanik asja kasutab kooskõlas ühiskonna — rahvuse huvide teenistusega. Majanduses ei pea maksma riigistamise maania, vaid reeglina eraalgatus, kusjuures aga ettevõtja rah-

vuse ees vastutav on tootmise suuna eest. Majanduslik võistlus ei pea enam loodusjõuliselt edasi püsima, vaid ta on lubatav ainult niivõrt, kui rahvusele — majanduslikule tervikule see kasulik. Samuti kui eraomandus produktsiooni tegurina on kaitstud, peab ka töö-tegur, kui sotsiaalne kohustis kaitset leidma, kuid mitte üksnes käsitöö, vaid ka vaimse töö kujul. Rakendusteaded ja -kunstid rahvuse huvide teenistusse!

Kutseühingud peavad omama mitte ainult oma kutsehuvid kaitse, vaid eeskätt rahvuse huvide teenistuse funktsiooni ja ainult selliseid tösta avalik-õiguslikeks juriidilisteks isikuteks, mis on vastava kutse juriidiliseks esindajaks. Üheladilised ühingud ühinevad kodadeks. Kodade esindused koos kujundavad kõrgemaid administratiiv-seid instantse nii üksikuil tootmisaladel ja kõikide esindused kõrgeima koja, mis ühtlaselt juhib kogu produktsiooni rahvuse huvide kõikide tootvate ja vaimsete jõudude solidarismi tähe all.

See on võimalik siis kui ta töötab säärase riigivõimu all, mis tõesti suudab rahvust juhtida ta huvide kohaselt, ega ei esinda ainult kihi huvisid. Et säärast riigivõimu kord saada, peavad me juhtivad ringkonnad veel tublisti läbi imbuma tõelise rahvuslusest. Selliseks kindlasti saab aga me praegune õppiv akadeemiline pere.

Ernst Ein.

MEIE VÄHEMUSRAHVUSTEST.

Umbes kolmveerand aastatuhandet on meie rahval olnud kokkupuutumist nendega, kes tulid meie maale „mööök ühes, rist teises käes“. Need tulejad olid eeskätt isikud, kellest omal maal häameelega taheti lahti saada ja kes ristisõjaga Baltimaale pidid lunastama oma patud. Teame väga hästi, et baltlased on meid pidanud mitteinimesiks (Unmenschen); oma noorile õpetavad nad veel praegugi, et eestlased on vaenlased ja nende eest peab kui katku eest hoidma. Olude sunnil nad mõnikord näitavad lahkete nägu, ent see on sunnitud, ega tule puhtast südamest. Sakslaste juures on üldse omane teisrahvaste alahindamine, see pole balti „algupära“. Ainult sakslane ja Saksamaa „on üle kõige“, — kõiki teisrahvaid vaadatakse jõu mõõdupuuga. Kellest käib jõud üle, peab alluma — nagu nägime seda Maailmasõja ajal Belgia neutraliteedi rikkumisel; kes on aga jõult üheväärne, või kellest ollakse nõrgem, nende hävitamiseks otsitakse parajat aega ja viise. Kes on aga jõult niivõrt ülekaalus, et mõtetu on temaga konfliktit astuda võidu saavutamiseks, seda ülistatakse ja austatakse taevani. Kui me võtame selle jõu mõõdupuu ja selle abil vaatame asju enese juures ja kaugemal, siis on nad meile üpris selgemad. Ajal,

mil Riia saksa doomkogodus mängis usukannataja osa, kirjutas üks saksa leht Läti kohta, et see olevat härjapõlv-lasriik (Zwergstaat), hoobeldes 60 miljonilise saksa rahvaga. Meie kohalik saksa leht tõi heameelega ära selle kirjutise¹⁾, mille sihiks oli näidata, et vaata sa Läti, sul vaevalt 2 miljonit inimest, tunne hirmu 60 miljonilise saksa maailmariigi ees, kes pikemata suudab tal-lata su põrmu! Eks meiegi Tallinna saksa leht võrrelnud kord Eestit mopsikoeraga, kes haukuvat elevandi, s. o. Saksa riigi, peale²⁾. Siingi oli jõu mõõdupuu lähtekohaks: kui teie meie nõudmisi ei täida, siis meid aitab Vaterland. Sakslased ei toeta mitte harva oma nõudmisi jõu printsiibile ja kui siis viimane ei aita, mängitakse kogu maailma ees kannataja osa. Meil on väga selgesti veel meeles saksa okupatsioon Eestis. Vaevalt võidakse tooremalt ja jõhkramalt mõnda rahvast kohelda, kui seda tegi „kultuurrahvas“ (kes oma kultuuriga vägagi armastab hoobelda) 14 a. tagasi. Saksa hoolimatusega tallati mudasse meie iseolemise õigus, meie kodu, meie ühedõiguslus. Valutajate käes oli jälle endine lus vitae

ac necis — õigus otsustada elu ja surma üle. Oli Läänest tulnud aasialaste aeg. Tapeti alatul kombel meie esimene kohtuminister Jüri Vilms oma kaaslasiga. Seda kõik tehti ajal, kus nende oma saatust rippus läänerindel juuksekarva otsas. Teiste rõhumistahe on neile külge sündinud ega kao ka siis, kui endalgi ots juba silmaga näha. Ja puid peab tundma nende viljast . . .

Eestlased tahtlikult unustasid ka need kogemused ja andsid Eesti vabariigis oma vaenlasile kõige suuremad õigused kogu maailmas. Saksa allikad aga loevad kõiki neid vähemusrhvasile antud õigusi ainult balti „sitkete“ meeste saavutuslikks, tähendades, et kui neid poleks oinud, siis ka vastavad kohad põhiseaduses kindlasti puuduksid. Loomulikult on see ainult tühipaljast reklaam. Siinkohal on huvitav märkida üht 1922 a. ilmunud raamatut¹⁾. Seal tuuvakse ette muu seas järgmist: 800 aasta jooksul võitluses olemasolu eest olevat kolonisaatoreina ja peremehina (Herren) baltlased Baltikumis üles näidanud inglise sitkust. Inglise sitkus ei põhjene aimutiksi mõõgale, küll aga balti oma. Selle siin toodud võrdlusega taheti baltlasile anda heroi-

1) Dorpater Zeitung nr. 231, 1931.

2) „Postimees“ nr. 197, 1928.

1) Handbuch der Politik, V köide Berlin — Grünewald 1922 l. 331.

list aupaistet: 800 (!) aastat võsainimeste keskel ja siiski veel eksisteerib balti „sangarlik“ sugul!

Kui 1925 a. anti „vähemusrahvuste kultuur-omavalitsuse seadus“, siis arvasid eesti ringkonnad puhtsüdamlilikult, et nüüd algab uus ajajärk cesti sisepoliitikas¹⁾. Baltlased ja nende sulemehed kütsid meid taevani. „Revaler Bote“ andis välja erinumbri²⁾, mitmeid ja mitmeid meid ülistavaid kirjutisi ilmus välismaal. Vaimustuses oleks või üksteisele kaela langetud.

Tartu rahulepingust peale ei olnud Eesti nimel niisugust kõla enam olnud. Kõik uskused, ka meie ise: Ex Estonia lux — valgus tuleb Eestist. Meie eeskujul on aga tänini jäänud hüüdvaks hääleks kõrbes ja vist selleks jääbki. 1925 a. kutsuti baltlaste eesvõttel kokku Genfi esimene „Euroopa rahvuste kongress“. Seda teed on käidud nüüd juba 7 korda. Nii kuuleme ka Eesti vähemusrahvuste esindajaid seal mõndagi rääkivat, mida koha peal kas ei tihata või ei taheta. Nii kuuleme rääkimas seal 1927 a. ühe meie vähemusrahvuse — venelaste — juhi³⁾. Ta mainib, et tal olevat õnn elada ühes riigis (s. o. Eestis), kus vähemusrahvused rahulikult koos töötavat ja üksteist vastastikkult aitavat. Parlamendis olevat esindajaid ainult sakslasil ja venelasil ja tema võivat öelda, et vähemusrahvused (saksl. ja venel.) vähemalt viimasel ajal üksteist vastastikkult toetavat. Kõigis küsimusis olevat nemad ühel nõul ja töötavat ühiselt ühiste sihtide saavutamiseks. „See on seda tähtsam meile, sest meie (saksl. ja venel.) olème mõlemad väga suurte ja vägevate rahvaste kiilukesed“ (Splitter). Edasi kurdab, et venelasil ei olevat suurt riiki, kes neid aitaks, sakslasil olevat. Siis: „Mina toetan seda üldist tööd (s. o. vähemusrahvuste koostööd üldse), kui selle vene rahva esindaja, kes kahjuks oma suures enamuses peab vaikima, ega saa väljendada oma soove“. Sellest referaadist on igale selge, et meie tähtsamad vähemusrahvused Eestis töötavad käsikäes „ühiste sihtide saavutamiseks“. Eesti sakslaste juures on need sihid väga hästi juba väljendunud. Venelaste tund ei ole veel tulnud. Teiseks peavad mõlemad rahvused end väga suurte ja vägevate rahvaste killukeseks. Nii tõendavad baltlased, et nemad olevat suurest saksa rahvast ainult ruumiliselt lahestatud väike killuke⁴⁾. Siit nähtub, et meil ei saa olla juttu vähemusrahvusist selles mõttes nagu see on Šveitsis, kus sakslane prantslane ja itaallane loevad end ainult šveitslaseks, mitte aga lähedaste „suurte isamaade“ rahvaste killukeseks. Neil puuduvad luige, havi ja välja soovid. Aga meil? Meie endised võimutsenud klassid pole veel kuigivõrt kokku kas-

vanud Eesti riigiga, ega suutnud sellega harjuda, et neil sama palju õigusi on kui endisel „talupojal“. Ühe vähemusrahvuse eksisteerimiseks on tarvilik ka teatavat kohaga seotud kultuuri. Baltlased, keda varem ajal Baltikumil võrdlemisi kena arv — vene ajal (saksa allikate järele 230.000 inimest¹⁾) ja kel Baltikum olnud kodumaaks rõhkem kui 7 sajandit, ei oma seda kuigi palju, (vast ainult balti „teoloogia“ oma uues „Hochschules“). Baltlasi on saksa kultuur võrdselt Kulturrägerite vaimuga, mis teeb selle õige vastumeelseks. Venelasil aga peaaegu puutumatu kujul endine tsaariaegne värk, segatud emigrantlike ohetega suurest Venemaast.

Baltlased on aktiivsed, neid juhivad ja on neile eeskujuks emamaa tagurlikud ringkonnad. Venelased on ajutiselt sunnitud olema passiivsed, sest „kahjuks“ kommunistid neid ei toeta. Meie ei või ega tohigi loota, et see passiivne olukord nende juures püsima jääks. See oleks naivne enesepete. Veel peab pidama mees tõsiasja, et Saksa- ja Venemaa üksteisega ka praegu käivad käsikäes, vaatamata oma riigikorra teravale erinevusele. Meil tuleb enese kohta nende kahe ekspansivse rahva abielu pidada küllalt tähtsaks, ega neist faktest mitte mööduda ainult hooletu käeviipega. Meie ei tohi unustada, et meil on tegemist üheltpoolt saksa „ida eelpostidega“ ja teispoolt „akna Euroopasse raiujatega“, Kõik-Vene unistajatega. Peab lisandama, et ka Venemaa praegused peremehed meefeldi unistavad endise Venemaa piiride suurusel. Eriti viimase kahe sajandi jooksul on olnud meie kodumaa peamiselt nende kahe mainitud suurrahva omavaheliseks võitlusareeniks, mitte küll nähtavate, aga seda teravmini nägematu relvuga, ilma et üksteist oleks suudetud lõplikult lüüa. Eesti vabariigis pole enam nende juures seda võitlust pidada, vaid liitlasina oma jõudu kasvatada. Siinkohal on huvitav märkida ka seda, et sakslased oma koolles venekeelele panevad erilist rõhku. Sama lugu on ka „erakadeemias“. Kõik see näitab tugevat plaanikindlust „ühiseis sihes“.

Edasi. Ülalmainitud ettekande lõpuosast selgub isna selgesti pan-slavismi idee. Oma suuremas enamuses vaikima-pidav rahvas pole muu, kui praegusel Venemaal elav rahvas, mille esindajana meie vene vähemusrahvuse esindaja end tunneb, ehk ta „kahjuks“ seda tegelikult pole. Tuleviku kohta muidugi ei tea vastutada.

Kogu aeg kaebavad baltlased, et neid rõhutavat. 24. veebr. 1927. kirjutab Dorpater Zeitung²⁾, et nemad olevat teise järgu kodanikeks alla rõhutatud. Kõiges olevat süüdi brutaalne demokraatia võimuvahend: hääletenamus. Loomulik, et demokraatses riigis peabki vähemus alluma enamusele — teisiti ei tohigi see olla. Siin kurdetakse mui-

dugi taga aegu, mil käputäis baltlasi võis võimu nõjal meid valitseda, nii kuidas see ainult temale oli hea. Nüüd ei suudeta kuidagi harjuda sellega, et endine balti oligarhia on pidanud kaduma. Saanud kultuur-omavalitsuse, nägid baltlased teatavas reaalsuses oma soovide täitumist endise paradiisi suunas. Meie paneme tähele kuidas ikka enam ja enam püütakse end isoleerida, piirata end nagu Hiina müüriaga, ja otsida laiemaid teoreetilisi aluseid oma kultuur-omavalitsusele. Nii leiab W. Meder¹⁾, et ei olevat mõistelt identsed riigihuvid ja neile mittevasturääkivad vähemusrahvuste kultuur- ja hoolekande huvid.

Ei saa olla avalikke huve väljaspool riiklikke huve. Meie põhiseadus ei tee sisulist vahet riigi huvide ja vähemusrahvuste kultuuriliste huvide vahel; viimaste lahkuminek seisab ainult selles, et nende rahuldamiseks võidakse ellu kutsuda rahvuslikke erinstitutsioone. Ei saa väita, et kultuur omavalitsuse korraldus põhjeneks seltskondlikule teooriale, kus riigil midagi enam pole öelda. Meie ei saa anda vähemusrahvusile nende omavalitsemise alal suuremaid õigusi, kui seda on juhtival rahval. Siis kaoks ühetausus, mis on meie põhiseaduse vastane. Sealjuures on meie omavalitsuse kompetententsi püütud näha palju laiemana ja näidata endise rüütelkonna omavalitsusele²⁾, millel pole aga mõtet.

1930 a. tõstab saksa arst H. Samson-Himmelstjerna balti raasi küsimused esirinda³⁾. Ta nõuab balti raasi säilumise ja üldse eksisteerimise nimel kadu abielule eestlaste ja baltlaste vahel — segaabelule — näitab aga kellega võidakse abielluda, et see mitte põlatud segaabelu ei oleks. Need rahvad on: rootslased, norralased, hollandlased ja inglased. Kõik, mis rohkem, olevat kurjast⁴⁾. Ta paneb ette kõik need balti seltskonnast — eriti korporatsioonest — välja heita, kes abielluvad muulasiga — ühesõnaga väljaspool antud nelja rahvust. Rakvere „D.Zeit.“ lugeja⁵⁾ — d — on S-H ettepanekuist väga vaimustatud „leitudes“ omalt poolt segaabelu takistamiseks erilise mooduse: Kes tahab stipendiumi või laenu, andku kirjalik tõendus, et ta ei segaabiellu; kohusest saab vabaneda ainult algsumma mitmekordse tagasimaksu teel.

Neile S-H ja — d — „vaimukaile“ seisukohile vastas prof. Blessig⁶⁾ näidates väga põhjalikult ja veenvalt kuivõrd savist jalul nad seisavad. Ta näitas esimesele, et segaabelud on eugeeniliselt vägagi soodsad ja neid on täiesti võimata vältida, kus mitmesugused rahvused üksteise kõrval ja üksteisega segamini elavad. Ta ütles: „Kui on õige, et „mees jätab maha isa ja ema ja hoiab oma naise poole“, siis ei või ette tulemata jääda juhud, kus nii mõnigi jätab

1) „Postimees“ nr. 38—1925.
2) „Rev. Bote“ — Sonderausgabe vom 23 Febr. nr 44—1925.
3) Europäischer Nationalitätenkongress. Genf. 1927 lk. 101—102.
4) Dorpater Zeitung nr. 283—1930.

1) Handbuch die Politik, V köide Berlin, Grünewald 1922 l. 331.
2) Dorpater Zeitung nr. 44—1927.

1) Dorpater Zeitung nr. 82—1929.
2) Dorpater Zeitung nr. 5—1929.
3) Dorpater Zeitung nr. 271—1930.
4) Dorpater Zeitung nr. 288—1930.
5) Dorpater Zeitung nr. 283—1930.
6) Dorpater Zeitung nr. 293—1930.

K A D U G U M I N E V I K U K Ö I D I K U D !

Aastasadu on meie kodumaa kirikut juhtinud võõrad, kes ei tunnud rahva-keelt ega juhitavate hingeelu.

Meie kodumaa kiriku ajalugu näitab, kui võõrt kitsarinnalist poliitikat võimutsevad balti-sakslased ajasid. Oli ju kiriku ülemvalitsus — konsistoorium ainult ühe seisuse — mõisnikkude käes. Meie endi rahvapoegadele ei antud oma rahva keskel kohti, vaid neid saadeti mujale, harilikult Venemaale.

Kirik oli mõisnikkude käes üheks võimuhoidmise vahendiks ja suur osa kirikuõpetajaid olid saksluse agendid.

„Otstarb pühendab abinõu“ — see kuulus jesuiitide lause maksis ka meie kodumaa Ev. Luth. kirikus. See oli n. n. härraste kirik, mis rahvale oli täiesti võõras.

Riiklik iseseisvus tõi siingi muutuse. Härrastekirikule asemel hakatakse püüdma rahvakiriku poole. Rahvakiriku põhimõtteid on ka ehitatud kogu meie Ev. Luth. kiriku organisatsioonis. Muldugi on rahvakiriku ehitamine energiat nõudev ja nõuab kõike rahvaakhtide ühemeelsest koostööst.

Samal ajal on märgata rahvahulkade, kas otse seljapööramist kirikule, või on jäädud üksikõikseks pealtvaatajaks. Aga tehakse ka teatud ringkonna poolt hooliga usuvastast kihutustööd nii noorte kui ka vanade seas. See teatud ringkond õõnestab järjekindlalt rahva kõiblate alusmüüride kallal.

Millest on tingitud paljude võõrdumine kirikust? Ons meie rahvas oma suures enamusel ateistlikuks muutunud

ja on siin usuvastane kihutustöö ainuke kaastegur?

Rahva seas liikudes kuulub paljudel ühe põhjusena meie mineviku kirik ja katsutakse leida ja leitaksegi minevikuga ühendavaid sidemeid.

Näib küll meie vabariigi teises aastakümnes edenev kirik seisvat veel mineviku köidikuis. Lubatagu teraol kujul käesolevas visandis esitada ühte mineviku köidikut.

Üheks ja küllalt tähtsaks mineviku köidikuks on saksa vaimus tegutsevad kirikuõpetajad, kes tulevad veel endisest ajast.

Praegu on küllalt neid õpetajaid, kes terovitasid soojate sõnadega sissemarssivaid saksa okupatsioonivägesid ja seda tehti kirikukantslitest. Jumala armu kuulutatav meile veel ka need õpetajad, kes Riias ja Tallinnas tahtsid Eesti maad „mängida“ Saksa riigile. Aga on ka õpetajaid, kes tarvitavad tihti „von“ ja on eesti pastoraate, kus elab ja valitseb Saksa meelsus.

Suudavad need õpetajad kirikut juhtida rahva kiriku sihis?

Ei, neist pole seda iialgi loota! On ehk need õpetajad kirikut ja rahvast üksteisele ligindanud? Neist õpetajaist teame küll, et nad on kiriku kas hoopis fühjaks jutlustanud, või siis on neil kuulajajaks kaputäis vana naine. Pole ime! Jutlustatakse põrgupiinadest, põrgutulest, hammaste kiristamisest jne. Ja sedagi tehakse viletsas eesti keeles.

Saame sellest aru ja on harilikuks nähteks, et sarnased õpetajad sunnivad

otse rahvast võõrduma kirikust ja üksikõikseks jääma kiriku vastu.

Need õpetajad ei tunne ja ei tahagi tunda meie rahva hingeelu. Tõsisest Jumalariigi sulasest ja kui hingekarjast ei saa siin juttugi olla. Hingelist kosutust ja tröösti ei või nad pakkuda. Inimesed ei saa neile kannatusi ja raskeid katsumisi pihtida. Hing januneb Jumala armu järele, aga tal pole hingekarjast kes temale tema otsinguis võiks abi anda.

Eesti Ülikool on viimasel ajal ikka rohkem ja rohkem õpetajaid saanud rahva keskele, kes rahvamuredele ja rõõmudele kaasa elavad ja tunnevad rahva hingeelu. Need on meie rahvapojad.

Kohalikud balti-saksa kõdunevad võsukesed nägid mures, kuidas üks sakslaste kants-pastoraat läks teise järele eestisoost ja eestimeelse õpetaja kätte.

Et seda vähegi tõkestada ja alles hoida osagi oma kants-pastoraate selleks kutsuti ellu Luthers Akademie ehk n. n. eraakadeemia, mis peab „armsale maarahvale“ valmistama „õigeid ja tõiseid Jumalalõuna kuulutajaid.“

Ei saa üksikõikne olla küsimuses, kes meie kirikuõpetajajaks on ja milline meelsus neid kannab. Minevik olgu siin hoiatuseks.

Usukuulutajail peab südames seisma ka meie kodumaa ja rahva edu ja ilus tulevik.

Et oleks edu, siis kadugu mineviku varjukohad ja seepeärast prohet Jesaja küsime: „Vahimees, ons palju veel õdd?“

Meil — Tõldsepp.

naise pärast maha oma rahvuse“. Edasi küsib ta S-H't, kes nõuab organisatsioonide poolt oma liikmeskonnast segaabiellujate väljaheitmist, muu seas ka üliõpilaskorporatsioonest, millisel aktiivsel konvendil oleks sarnane õigus rääkida kaasa oma vilistlase abielu asjus ja milline vilistlaskogu seda lubaks? Teiseks näitas ta —d— ettepaneku absurdusele siduda laenu või stipendiumi andmist mittesegaabiellumise tingimusega, võttes selleks veel erilise kirjaliku kohustise. See olevat noorelt inimeselt lubaduse ostmine, millest ta küll end võivat lahti osta. Olevat moraalselt väga vaieldav asi. Põhjendatult küsib prof. Blessig: „Kas usutakse siis tõesti, et sõraste sunniabinõudega midagi saavutatakse? Unustatakse, et mees, ja tänapäeval ka tüdruk, ennem küll kõike muud laseb omale ette kirjutada kui abikaasa valikut“. Ta rõhutab, et me ei usuks otse ainue, millise lipu all võib väita.

„Dorpater Zeitung“; kes S-H ja —d— „ettepanekuist“ oli vaivustatud, mida kujukalt näitab polemiseerimine „Vaba Maaga“, kui see oli —d— kirjutise puhul soovitanud saksa kultuurvalitsusel

avada kosjakontor, kus noored sakslased võiksid otsida vastavaid elukaaslasi¹⁾. Prof. Blessig'i artikkel oli aga temale nagu kapatäis külma vett!²⁾

Vaatamata väärikale vastukirjutisele S-H arendab oma mõttekäike edasi. 7 jaan. „Dorp. Zeitungis“³⁾ ilmus sellelt „pioneerilt“ jälle artikkel „Seltskondlikust käitumisest muulasiga“. Siin ta räägib, et mõtleb muulaste all peaaegu kogu eestlasi ja lätlasi. Leiab, et seltskondlik käitumine muulasiga, kui nende noorus sellest aktiivselt osa võtvat tingimata parim eeldus olevat segaabielludeks. Järeldab: muulastega (s. o. meie eestlasiga) pidavat baltlased ja nende noorsugu oma käitumise minimumini piirama.

Nii. Eestlane on hunt, kelle eest peab end hoidma, murrab muidu su kohe! Kas niisugune propaganda aitab meie ja meie baltlasest kaasmaalaste vahetordi parandada? Parema arusaamise järele

1) Dorpater Zeitung nr. 288 — 1930.

2) Dorpater Zeitung nr. 293 — 1930.

3) Dorpater Zeitung nr. 4 — 1931.

küll mitte. Kogu oma vabariigi aeg oleme lootnud, mil hakatakse sealpool revideerima oma seniseid seisukohti. Kuid seda ei tule loota. Taevas üha pilvenes ja pilvenes. Siis jõudis päev, mil baltlased oma võidukäigule vaba Eesti pinnal tahtsid panna krooni pähe: avada „uue balti soo“ hankimiseks mingisuguse „eraakadeemia“. Eesti rahvuslikult mõtleb valmiv intelligents, kellele südameasjaks oma maa ja rahva õilis tulevik, ei tohtinud nüüd enam jääda passiivseks ega vaikimisega näidata nõusolekut asjade käigus. Ja seal juhtus üheteiskümnenendal tunnil midagi sellist, millist baltlased „uinuvalt maarahvalt“ uneski näha ei lootnud. See võimas rahvuslik välgsõhvatus mõjus rabavalt ja valgustavalt tõmmates kätte sellelt salapäraselt oledilt, keda kuni viimase minutini avalikkuse ees püüti varjata. Siin polnud muud arstimit, kui paras annus vastumürki aktiivse reageerimise näol. Mõju oli hiilgav, paraliiseerimine täielik.

Tärganud rahvuslikule liikumisele leides alul ka vastuseisjaid. Eriti Tallinnas. Nüüd võime rõõmustava faktina märkida, et nii mõnestki Saulusest oleme

Kõige suurem ja täielikum
Eesti riide- ja
valmisriiete kauplus **KARL ABEL**

Tartu, Kaubahoov 8. Telef. 1-59.

soovitab rikkalikus valikus akadeemilisele perele: mantli-, palitu- ja kostüümiriideid ning kõiksugu riidekaupu uuemates mustrites.

TELLIMISED täidetakse esimese klassi juurelõikajate juhatusel. Spetsiaal naistöõde ja vormiriiete rätsepad.

Nais- kui ka meestööde tellimishinnad tunduvalt alandatud.

Hinnata kasutada moelehed, nõuanded ja valik riiete alal.

saanud Pauluse: enne vihased vastased, nüüd vaimustatud eesvõitlejad!

Ka meie vanem generatsioon on andnud meie aktiivsele reageerimisele õiglase tunnustuse. Riigikogus arupärimisel Tartu saksa „eraakadeemia“ asjus „aitas“ baltlasi oma vördjat kaitsta ainult sotsialist. Loomulikult ja inimlikult, sest seltsimees — minister oli haledasti sisse veetud.

Baltlaste hulgas tekitas meie aktiivsus ääretu ärevuse. Katsuti näidata, et see olevat olnud vastutustundeta isikute kihutuse vili jne.¹⁾ Asjasse asjata kistud isikud on need süüdistused kõik ümber lükanud. Põhjusi, kui neid tahetakse teada, peab otsima palju sügavamalt. Aastate jooksul oldi üliõpilasingkonnas arusaamisele jõutud, et meie ametlikud ringkonnad küllalt ei hoolitse eesti rahvuslike huvide eest. Mitmete eesti avalike tegelaste astumine võoraste, meie vaenulike kapitalide, teenistusse, aitasid seda arusaamist aina süvendada.

1) Rev. Zeitung nr. 219 — 1931.

Võorad tõstsid ikka julgemalt ja julgemalt meie vastu oma häält. Siin pidigi teatav reaktsioon tulema. Ka 24 veebr. 1930 a. varahommikul balti-tudengite sihilikult haavav demonstratsioon Eesti vabariigi kohta „Deutschland hoch!“ karjumisega¹⁾, tekitas õigustatud pahameelt eesti üliõpilaste hulgas. Mujal oleks sellele kindlasti reageeritud, meie aga sallisime vaiksest. Rahvuslik mõtteviis süvenes. Juba tekkis hoogne rahvuslik liikumine, mis end küll avalikult ei väljendanud, aga kitsamais ringes hoogsalt leegitses. Nii on arusaadav, et ka 22 septembri virgutav puhang ei olnud momenti sünnitus, vaid kauaaegse küpsemise vili. See liikumine süveneb ja edeneb järjest. Ka baltlaste leerist on hakatud seda jälgima ja küllalt tõsiselt temasse suhtuma.

Mõningaist Tallinna saksa lehe numbreist leiame selliseid uusi mõtteid, mida meie veel pole varem neist ringkonnist kuulnud. Meie uue rahvusliku

1) Postimees nr. 54 — 1930.

liikumise mõju on siin kindlasti näha. Nii leiame seal A. V. kirjutise „Rahvuslus“¹⁾, kus leitakse, et eesti vanemat generatsiooni nad tundvat, tõusvat generatsiooni aga mitte. Kooles puuduvat kokku puutumine, ülikoolis olevat saksa organisatsioonidega kartelli vahekorras ainult üks eesti korporatsioon Sama A. V. on avaldanud teise artikli²⁾, milles näeb lähemate aastate ülesannet otsida teed baltt rahvust ähvardavast kultuurpoliitilisest eraldumisest väljapääsmiseks (...um aus der unserem Volkstum drohenden kulturpolitischen Isolierung einen Ausweg zu finden). Kas muutunud seisukoht? Nagu varem nägime sama aasta alul „Dorpater Zeitung“ ajas hoopis vastupidist juttu. Vast juba ükskord suudetakse ka sealpool hakata olukordi kainemalt hindama, tundma end riiklikult mõtlevamana kui seni.

O. T.

1) Rev. Zeitung nr. 261—1931.

2) Rev. Zeitung nr. 279—1931.

EDUSTUSE KOOSOLEKUTE ATEID.

Koosolek 11. veebr. 1932 a. kell 18. Koos 20 ksv! Juhatab ksv! H. Paalman, protokollib ksv! Laasi.

Päevakorras: 1) Protokoll, 2) Ülevaade õppetöö vaheastest tegevusest, 3) 11. Edustuse valimiste väljakuulutamine, 4) Uue märgikirja esitamise Ülikooli Valitsusele tihedamate eksamitähapäevade kohta, 5) Üliõpilasmaja kasutamistingimuste kava, 6) Üliõpilaskonna ja Ak. Meeskoori vahekorra lepingu kava ja 7) Valimised.

1.

Protokoll eelmisest koosolekust kinnitatakse ühel häälel.

Koosoleku juhataja teatab Edustuse koosseisus muudatuse: nimekirjast nr. 6. on lahkunud ksv! Aleks. Mülhausen — asemele kutsutud ksv! Oskar Norman.

2.

Üliõpilaskonna esimees ksv! H. Paalman annab ülevaate õppetöö vaheajal tehtud tööst. Seda on olnud võrdlemisi palju. Töötutele abiandmise korraldusest osavõtt ei olnud vast tarvilikult elav, kuid korjandus oli korraldatud halval ajal — eksamite sesoonil. 1. detsembri ballist sai üliõpilaskond sissetulekuid umbes kr. 500. Ülikoolile on esitatud majandustoimkonna ettepanekul pikem ja üksikasjalisem ettepanek üliõpilasmaja remondiks suvel. See on tarvilik. Pealegi osa Ülikooli 300 a. juubelpidustustest tuleks vist üliõpilasmajas pidada. Kopenhaagenis oli erakorraline nõupidamine CIE asjus, millest osa võttis ksv! Paalman. Balti riikide seisukohti on nõupidamisel eriti hinnatud. Lähem ülevaade on Üliõpilaslehes nr. 1 ilmunud.

Esindaja sõidukulude jaotuses tuli Lätiga konflikt. Esindaja pidi sõitma SELL keskbüroo kulul ja volitusel, Läti ütles aga oma osast ära.

Peeti nõu Akad. Meeskoori esinudkooriks muutmise tingimuste kohta — tulemusena on esitatud edust. koosolekule vasiav kava.

Üliõpilask. juhataja avaldas oma rahulolematust Helsingi Üliõpilaskonna teguviisi üle, kus põhjendamatu jäi kõrvale Üliõpilaskonna poolt soovitatud üks stipendiumi kandidaat. Avaldati imestust selle talitusviisi puhul. Helsingi Üliõpilaskond on nüüd saatnud kirja, kus teatab oma stipendiumide kasutamistingimused.

On peetud mees-üliõpilasorganisatsioonide vahelised laulujuhatajate — magister cantandide koosolekud, et koos meesorganisatsioonide ja Akad. Meeskooriga arendada üli-

õpilaslaulu. See on esimene nõupidamine Eesti Üliõpilaskonna ajaloo, kus peeti ühiselt nõu üliõpilas-üldlaulu arendamiseks.

ISS sekretär dr. Eptingi külaskäigul aruati õppelaenu ja haigekassa eelkorraldusi. Neis küsimusis on veel käesoleval edustusel palju tööd teha. Dr. Epting sõitis ISS kulul, nii oli tema vastuvõtmisega seotud Üliõpilaskonnal minimaalsed kulud.

3.

Üliõpilaskonna põhikirja järele tuleb Edustuse valimised välja kuulutada 3 nädalat enne valimisi. Juhatuse ettepanek 11. Edustuse valimised välja kuulutada 5., 6. ja 7. märtsil võetakse ühel häälel vastu.

4.

Kuna novembri kuul l. a. esitatud märgukiri Ülikooli valitsusele tihedamate eksamitähapäevade asjus on edasi antud teaduskondadele seisukoha võtmiseks ja nõnda ettepanekute vastuvõtmine viibib, teeb juhatuse

ettepaneku esineda kiires korras uue märgukirjaga konkreetse ettepanekuga, et Ülikooli valitsus otsustaks määrata erakordse eksamijärgu märtsis enne kevadpühade vaheaja algust (14—19 märtsini).

5.

Ülikooli valitsuse poolt esitatud üliõpilasmaja kasutamistingimuste juure esitatakse juhatuse poolt oma-poolseid täiendusi, mis osalt redaktsioonilist, osalt ka laiaulatuslikuma iseloomuga; iseäranis remontide osas.

Majandustoimk. juhataja Mar-mor selgitab raskusi inventuuri tegemisel praeguse olukorra juures. võetakse vastu ettepanek paluda Ülikooli valitsust kasutamistingimuste lepingusse sisse võtta inventaari osa kohta „Senine Üliõpilaskonna käes tarvitada oleva Ülikoolile kuuluva inventaari osa ja edaspidi maja sisse-seade täienduseks Ülikooli poolt mu-reisetava inventaari annab Ülikooli valitsus Üliõpilaskonna omanduseks.“

6.

Ühel häälel võetakse vastu Üliõpilaskonna ja Akad. Meeskoori vahekorra leping.

„Üliõpilaslehe“ peatoimetaja asemikuks ksv! Weidenbaumi äraolekul valitakse ksv! J u h k e n t a l.

„Üliõpilaslehe“ tegevtoimetajaks valitakse ksv! E. S i t s k a.

11. Edustuse valimistoimkonda valitakse ksv! K u r e m a , R e - b a n e , S i l d , M õ t t u s , D r e - w i n g .

Üldtoimkonda ja revisjoni toimkonda valitakse ksv! M ü h l h a u s e n i asemele ksv! N o r m a n .

Kirjastustoimkonna vabanenud kohtade esialgseks täienduseks antakse volitus juhatusele, kusjuures edustus sammud hiljem kinnitaks.

8.

Läbirääkimiste all sõna ei võeta. Koosolek lõpeb kl. 19,20.

Akadeemilise Rahvusliku Kultuurühingu vabaduspäeva erinumbri toimkond: Elmar Roger, Eduard Roos ja Rudolf Söber.

Vastuav toimetaja: Erika Veidenbaum. Tegevtoimetaja: Eduard Siitska. Liikmed: Lilly Mihhels, Jaan Ots. Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Edustus.

Trükikoda Ed. Bergmann, Tartus.

Üliõpilased! Pidage meeles, et ---

ELUKINDLUSTUSPOLIIS

loob kindla ja kõikumatu aluse teie majanduslikule olukorrale, võimaldab teile lunastada kohustusi ja kindlustab isiklikku krediiti.

ÜLIÕPILASTELE

soodustatud kindlustusviise, odavate algpremiatega esimeste kindlustusaastate vältel,

võimaldab

Kindlustusselts „EESTI“

asut. 1907. a.

Kindlustusselts „EESTI“ on eestlaste poolt juhitud rahvuslik ettevõte,

25. aastase edurikka tegevusajaga.

SELTSI VALITSUS: TARTUS, SUURTURG Nr. 8.

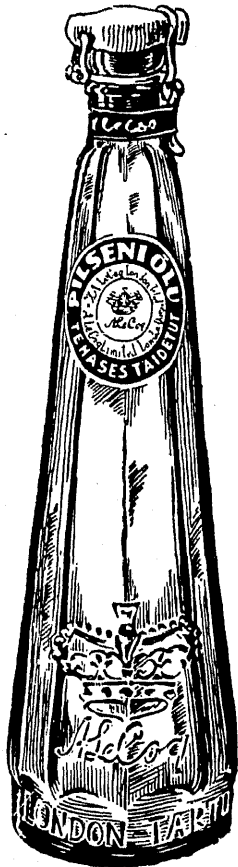


Akadeemiline pere teadku,
et odavam jalanõude ostukoht on Tallinna saapatööstus

„FLAMINGO“

vabriku saaduste kauplus ja ladu
Tartus, Kaubahoov nr. 3, telef. 2-93 (end. Wallase ruumes).

Soovitab suures valikus daamidele ja härradele moodsaid **kingi ja saapaid.**



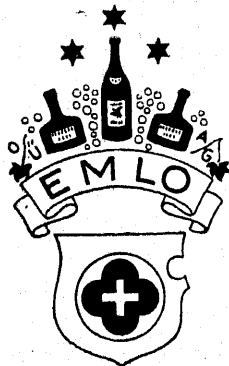
A.-s. A. LE COQ'i

London - Tartu

õllevabriku

õlu ja porter

ning keedetud mõdu, limonaad, sooda, selters —
tuntud headuses.



Napsi- ja
liköörivabrik

O/Ü. „EMLO“

Asut. 1920. a.

Soovitab oma peenemaltselli

Asut. 1920. a.

Konjake: **Vieux**
Très Vieux
Extra Très Vieux jt.

Likööre: **Curaçao**
Cherry Brandy
Crème d'Orange jt.

Napse: **Vodka**
Kümmel
Subrovka jt.

Saadaval igas veinikaupluses ja restoranis kogu Eestis.

Tallinn, Pikk t. 17. Tel. 431-08. Tartu ladu, Riia t. 22-a. Tel. 13-65.

(ainult engros müük.)

M. Jänese

nimi ütleb kõik



M. Jänese suuräri

Tartus, Kaubahoov 10-11-12

Asut. 1899.

Tel. 5-91.

Hind 35 senti.

